

تحلیل امنیت هستی شناختی در اندیشه سیاسی فرمانده معظم کل قوا

فتح‌الله رشیدزاده^۱

رضا کرمی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۳/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۱۲

چکیده:

هویت جمهوری اسلامی ایران موضوعی شناختی و برخاسته از انقلاب اسلامی با شاخصه‌های متمایز و برجسته است که تحکیم و تعالی آن در رأس امنیت ملی قرار دارد. در این مقاله با تأکید بر اندیشه سیاسی فرماندهی معظم کل قوا امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) که مبتنی بر مبانی الهی پاسخگوی امنیت جمهوری اسلامی در عصر ناامنی‌های گسترده بوده است؛ ماهیت هستی شناختی امنیت ملی با طرح چارچوب نظری بیان گردیده و با استفاده از روش کیفی تحلیل گفتمان و تحلیل محتوا نشان داده شده است. هستی شناختی امنیت ملی چگونه اندیشه سیاسی را بازنمایی می‌کند. در این راستا ضمن ارائه نمونه مفهومی با هدف بازشناسی مفاهیم، مؤلفه‌ها، زیرمؤلفه‌ها و اولویت‌های مؤثر در ایجاد، تحکیم و تعالی امنیت هستی شناختی جمهوری اسلامی ایران، به این سؤال پاسخ داده شده که امنیت هستی شناختی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) چیست؟ نوع پژوهش به لحاظ رویکرد از نوع کیفی است و از نظر ماهیت و روش در نوع توصیفی تحلیل محتوا قرار می‌گیرد.

در این رویکرد امنیت موهبت الهی است و احساس امنیت ارتباط وثیقی با سکینه و آرامش ناشی از ایمان، تهذیب نفس و در ثانی سایر مؤلفه‌ها و وجوه امنیت دارد و بر همین اساس مجاهدت در راستای تحکیم و توسعه امنیت امری معنوی، بسیار خطیر و عبادت تلقی می‌گردد. همچنین نتایج تحقیق بیانگر آن است که تعداد ۱۶ عامل اساسی از جمله: جهان‌بینی توحیدی، امنیت عمومی و اجتماعی، ساخت درونی قدرت ملی، آرمان‌های نظام، هویت اسلامی و انقلابی، عزت ملی، مقابله با دیکتاتوری بین‌المللی، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر امنیت هستی‌شناسی ج.ا.ا می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: تحلیل هستی شناختی، امنیت ملی، اندیشه سیاسی، فرمانده معظم کل قوا.

۱- دانشجویار علوم سیاسی دانشکده علوم و فنون فارابی rashidzadeh 58@gmil.com

۲- استادیار امنیت ملی، دانشکده علوم و فنون فارابی و نویسنده مسئول r.karami1002@yahoo.com

مقدمه:

عنصر اندیشه‌های ولایت، حقیقتی است که درک و تحقق آن‌ها، قابلیت جذب عنایات الهی و ظرفیت برتر و مؤثر برای همگرایی، هم‌افزایی و کارآمدی نظام سیاسی در تحکیم و پیشرفت امنیت را در خود دارد. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به‌عنوان فقیه و اندیشمند سیاسی در همه دوران مبارزه و مسئولیت همواره در پی حل بحران‌های موجود در جامعه و حرکت به جلو نظام اسلامی توانسته‌اند آراء و عقاید خود را به شیوه عقلانی و منطقی استدلال کنند تا حدی که این اندیشه‌ها دیگر صرفاً آراء و ترجیحات شخصی به شمار نمی‌رود. مجموعه باورهای بیانگر یک نظام جامع فکری که برای سؤالات فلسفی مرتبط با اداره جامعه پاسخی کاربردی و منسجم دارد. اندیشه‌ای که قوام و استحکام آن، ریشه در منابع اصیل اسلامی دارد و توانسته ترسیمی مؤثر از الگوهای دارای جامعیت نسبی جهت اداره امور و تعالی نظام اسلامی ارائه دهد. در این اندیشه، امنیت از مهم‌ترین آرمان‌های بشری است؛ «آسان زندگی کردن در کنار دیگران» - «آزار ندیدن از دیگران»؛ «احساس آرامش کردن در روان» و این در حالی است که آمریکا با هویتی مداخله‌گر، سلطه‌طلب، استکباری و غیرقابل‌اعتماد، عامل ناامنی هستی ملت‌ها است. فلذا هویت جمهوری اسلامی از دلایل توجّه و طرف چالش آمریکا قرار گرفتن است و «امروز مسئله‌ی اصلی، حفظ هویت جمهوری اسلامی و هویت اسلامی این کشور است.

از این رو امنیت هستی شناختی به‌مثابه یک امنیت هویتی موضوعی بسیار مهم است و دشمنان انقلاب اسلامی همواره درصدد از بین بردن امنیت هستی شناختی ایران و هویت انقلاب اسلامی بوده‌اند؛ اما علیرغم خواست استکبار جهانی، عملکرد جهادی مبتنی بر اندیشه‌های ولایت باعث ایجاد امنیت و فرصت‌های خوب برای ملت ایران گردیده است. بر این اساس موضوع اندیشه‌های ولایت جایگاهی مبنایی در رویکردها، جهت‌گیری و سلامت کارکردها دارد.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که تحقیقات مؤثری با موضوع امنیت هستی شناختی در سیاست و مانند آن در گذشته انجام شده که برخی پارادایم‌ها و ماهیت نظری را تبیین کرده‌اند، اما در هیچ‌یک از مطالعات به امنیت هستی شناختی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نپرداخته‌اند و بر همین اساس این مقاله درصدد است تا با شناخت مفاهیم و عناصر کلیدی در بیانات فرمانده معظم کل قوا در حد توان به خواسته‌های این تحقیق پاسخ دهد.

بیان مسئله:

«امنیت، جزو اولین نیازهای این کشور است. باید آن‌کسانی که متصدی امور کشورند، معنای امنیت، اهمیت آن و راه‌های تحصیل امنیت برای این کشور را به‌درستی بدانند و بفهمند که امنیت برای کشور چقدر اهمیت دارد. «اگر امنیت نباشد، اقتصاد هم نیست؛ تلاش برای سازندگی و برای افتخارآفرینی هم نیست. ناامنی، بزرگ‌ترین خطری است که یک ملت را تهدید می‌کند. از طرفی «سیاست راهبردی آمریکا ایجاد ناامنی و بحران و جنگ در این منطقه است. همچنین؛ درصدد نفوذ اقتصادی و امنیتی و نفوذ سیاسی - فرهنگی از طریق ایجاد خلل در باورها و تغییر تدریجی باورهای مردم، نفوذ در مراکز تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی است. و از آنجاکه هویت اسلامی منافع مادی استکبار را تهدید می‌کند جبهه‌ی استکبار در مقابل انقلاب اسلامی همدست و متحد مقابله شدید می‌کنند.

بر این اساس، موضوع امنیت در جمهوری اسلامی ایران، موضوعی مهم و چندوجهی است و این در حالی است که شرایط ویژه حاکم در دنیای ناامن، ناظر بر اعمال نفوذ آمریکا در شورای امنیت، حضور آمریکا در منطقه، آتش‌افروزی عملی و آشکار علیه جمهوری اسلامی ایران و مسلمانان، اعمال سلطه همه‌جانبه بر ملت‌های مسلمان، حاکمیت بر تبلیغات و رسانه‌های جهانی، فریب افکار عمومی و مانند آن است و از آنجاکه تهدیدات خارجی علیه نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران دارای اهمیت هستند و دشمن همواره علیه موجودیت و هستی جمهوری اسلامی، باعث تحمیل ناامنی گردیده است؛ بنابراین مطالعه هستی‌شناختی به‌عنوان یکی از مبانی امنیت ملی می‌تواند ادبیات نظری و نتایج کاربردی مهمی در راستای امنیت هستی‌شناسی یا امنیت هویتی ارائه دهد. در هستی‌شناسی امنیت که ناظر بر شناخت موجودیت امنیت است، پرسش از مبدأ هستی، هدایت و رهبری الهی یا غیر الهی و مقصد و معاد است که رویکرد یک نظام سیاسی به امنیت را شکل می‌دهند و در امنیت هستی‌شناسی پرسش از عوامل تحکیم و تداوم هویت و مقابله با تهدیدات هستی‌شناسی امنیت است.

تأمین امنیت هستی‌شناختی جمهوری اسلامی ایران در نگاه کلی و عام به معنای توانمندی و قابلیت هویتی جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدات هستی‌شناختی دشمن است و از آنجاکه با توجه به بررسی‌های محقق در محصولات پژوهشی و مکتوب مرتبط با امنیت هستی‌شناختی، ماهیت موضوع مبتنی بر آرای فرمانده معظم کل قوا ارائه نگردیده است؛ بنابراین استخراج مؤلفه‌ها

و زیر مؤلفه‌های امنیت هستی‌شناختی در آرای حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، از دغدغه‌های محقق بوده است. با توجه به موارد فوق، مسئله مهم مدنظر این مقاله عبارت است از: چیستی امنیت هستی‌شناختی در اندیشه سیاسی فرمانده معظم کل قوا.

اهمیت و ضرورت تحقیق:

- لزوم بازشناسی مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌های اساسی و کلیدی اثرگذار در امنیت هستی‌شناختی، نیازمند مباحث نظری پویا است و این مقاله مبتنی بر تدابیر و اندیشه فرمانده کل قوا، در هدایت فکری پژوهشگران و تعمیق مبانی امنیت مؤثر خواهد بود.

- از لحاظ کاربردی، این پژوهش قادر است دانش پژوهان و تصمیم‌گیران را در فرآیند برنامه‌ریزی راهبردی در امنیت هستی‌شناختی ترغیب کند تا با توجه به مؤلفه‌های معرفی‌شده، متناسب با مقتضیات نظام اسلامی، اولویت‌ها را انتخاب و اجرای آن‌ها را پیگیری نمایند.

- در صورتی که ماهیت امنیت هستی‌شناختی با بهره‌وری مؤثر و موفق در پذیرش به‌نحوی که بتواند پاسخگوی سؤالات مطرح‌شده، تدوین و ارائه نگردد؛ تجارب گذشته که منجر به ناکامی‌هایی در حوزه امنیت هستی‌شناختی گردیده، بدون مطالعه کیفی و مستمر به‌عنوان راهنمای مسئولان، می‌تواند دوباره تکرار شود.

پیشینه تحقیق:

بر اساس بررسی انجام‌شده، موضوع تحقیق حاضر با برخی از تحقیق‌های انجام‌شده، قرابت موضوعی دارد، ولی اهداف و سؤالات آن به‌روشنی تفاوت‌های آن را با موضوعات مختلف پیشینه‌ها روشن می‌کند؛ بررسی‌ها نشان می‌دهد که تحقیقات گذشته، پارادایم‌ها و چارچوب‌های نظری امنیت هستی‌شناختی را تا حدی تعریف و تدوین کرده‌اند، لیکن سوابقی که مبین انجام تحقیقاتی با عنوان این پژوهش باشد، یافت نشد و باعث روشن شدن خلأ ماهیت امنیت هستی‌شناختی مبتنی بر آرای فرمانده معظم کل قوا گردید و از طرفی بیانگر ضرورت پاسخ به مطالبات جدی مرتبط با خواسته‌های این تحقیق‌شده است. بر اساس مباحث مطرح‌شده از امنیت هستی‌شناختی در پیشینه‌ها، مشخص گردید پژوهش‌ها و مقالات تدوین‌شده در برخی زمینه‌ها دارای اشتراکاتی است که در این پژوهش مورد بهره‌برداری قرار گرفته است از سوی دیگر در هیچ‌یک از آنان به ماهیت امنیت هستی‌شناختی در گفتمان امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نپرداخته‌اند. باین‌همه پیشینه بررسی‌شده در این پژوهش، ما را به سه موضوع خلأ‌های موجود، زمینه‌های دانش‌افزایی و نوع روش‌های تحقیق که برای پژوهش جاری ضروری و الزامی به نظر می‌رسد، رهنمون کرده

تحلیل امنیت هستی شناختی در اندیشه سیاسی فرمانده معظم کل قوا ♦ ۱۵

است و در مجموع پژوهش حاضر از جهت استفاده از روش‌های تحقیق کیفی و ارائه ماهیت موضوع بر اساس آراء امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) دارای نوآوری است.

جامعه آماری تحقیق:

جامعه آماری این پژوهش به دو بخش اسناد و اشخاص تقسیم می‌شود.

بخش اسناد شامل کلیه بیانات و مکتوبات امام خامنه‌ای در حوزه امنیت هستی شناختی از سال ۱۳۶۷ تا نیمه اول ۱۳۹۴ است و مستند ارقام، جداول هیستوگرام‌ها و شمارش کلمات در وبسایت امام خامنه‌ای است. همچنین اشخاص نیز شامل تعداد ۱۵ نفر از اساتید، مسئولین و مدیران راهبردی در سازمان‌های مرتبط با امنیت هستی شناختی است که ویژگی‌های مشترک آنان عبارت‌اند از: انتصاب در مشاغل راهبردی، دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر، داشتن سن بیش از ۳۵ سال، دارای تجربه و سابقه مسئولیت در مشاغل امنیتی است.

حجم نمونه آماری و روش نمونه‌گیری:

در این پژوهش، مکتوبات و بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه امنیت هستی شناختی به صورت تمام‌شمار مورد توجه قرار گرفته است. برای تعیین حجم نمونه مسئولین، مدیران و اساتید امنیت هستی شناختی، از روش نمونه‌گیری هدفمند تا حد اشباع نظری استفاده شده است. از آنجائی که ماهیت امنیت هستی شناختی بر اساس نظریه مبنایی بررسی می‌شود، نمونه‌برداری در این نظریه، به این معناست که اشکالی از جمع‌آوری داده‌ها را انتخاب می‌کند که تصورات مفیدی را در راستای تولید یک نظریه به دست خواهد داد. این بدان معناست که نمونه‌برداری تصادفی نیست، بلکه ارادی صورت گرفته و متمرکز بر خلق یک نظریه است در نظریه مبنایی، نمونه‌گیری توسط ظهور مفهومی و نه طرح پژوهش به‌پیش می‌رود و با کفایت نظری محدود می‌شود (دانائی‌فرد و امامی، ۱۳۸۶: ۷۹).

سؤال اصلی: امنیت هستی شناختی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) چیست؟

سؤالات فرعی:

- مهم‌ترین عوامل امنیت هستی شناختی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای مدظله‌العالی کدام‌اند؟
- اهم مقوله‌ها، مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌های امنیت هستی شناختی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام‌اند؟

مفاهیم و مبانی نظری

تعاریف نظری متغیرها و اصطلاحات

امنیت: «مقوله‌ای است که هم کاملاً واقعی و ملموس و هم بسیار گسترده است. وقتی امنیت وجود دارد، ممکن است کسی آن را احساس نکند؛... به مجرد اینکه گوشه‌ای از امنیت مخدوش شود، اثر آن در زندگی مردم منعکس می‌گردد. بنابراین امنیت، کاملاً عینی و واقعی است و با ذهنیات نمی‌شود آن را تأمین کرد. در این مقاله امنیت از نظر ماهوی به معنای رهایی از خطر، تهدید، اضطراب و هراس است و بیانگر آرامش، اطمینان، آسایش، اعتماد، تأمین و ضامن است و با رویکرد موسع به عنوان حق عمومی همه‌ی مردم و بزرگ‌ترین خصوصیت اجتماعی و شاخص اقتدار حکومت، دارای مفهوم چندوجهی و سیال و برخاسته از آرمان و سیاست کلی نظام، واقعیتی است ملموس و بسیار گسترده که پایه و اساس قوام و پیشرفت کشور محسوب می‌شود.

تحلیل محتوا: هولستی تحلیل محتوا را فنی برای یافتن نتایج (پژوهش) از طریق تعیین عینی و منظم ویژگی‌های شخصی پیام‌ها می‌داند (هولستی، ۱۳۷۳: ۳۸).

فن تحلیل محتوا حد واسطی بین روش‌های تجزیه و تحلیل کمی و کیفی است که در آن محتوای داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. در این روش ابتدا مضامین نهفته در محتوای داده‌ها استخراج و کدبندی می‌شود و سپس هر یک از این مضامین برحسب برخی از خصوصیات آن مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد (علی احمدی و غفاریان، ۱۳۸۲: ۲۵۵).

اندیشه سیاسی: «اندیشه سیاسی مجموعه باورهای فلسفی است که به طور مستقیم به اداره امور جامعه مرتبط باشد» (قادری سید علی، ۱۳۷۵: ۱۹۳). معرفتی است که با دلالت‌های هنجاری خود برای مناسبات مطلوب اجتماعی معیار و ملاک ارائه می‌دهد و «وضعیت مطلوب» یا «آنچه را که بهتر است در عالم واقع مستقر شود» ترسیم می‌کند (منوچهری، ۱۳۹۴: ۲۲-۱).

منظور از اندیشه سیاسی، مجموعه‌ای از آرا و عقاید است که به شیوه عقلانی و مستدل درباره چگونگی سازمان دادن به زندگی سیاسی مطرح می‌شود. اگر اندیشه سیاسی بر اساس هریک از مبانی فلسفی، فقهی و اخلاقی مطرح شود، به ترتیب: فلسفه سیاسی، فقه سیاسی و اخلاق سیاسی نامیده می‌شود (یحیی فوزی، ۱۳۸۴: ۱۴).

اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی): در این تحقیق منظور منظومه فلسفی ایشان در اداره امور جامعه است که با تعیین اهداف معقول، تعیین و انتخاب ابزارهای لازم برای رسیدن به هدف

تحلیل امنیت هستی‌شناختی در اندیشه سیاسی فرمانده معظم کل قوا ♦ ۱۷

و منطقی بودن ابزارها قوام‌یافته است. اندیشه‌ای که اساس تداوم، استحکام و پیشرفت انقلاب اسلامی ایران و آرمان‌های بنیان‌گذار جمهوری اسلامی حضرت امام خمینی (ره) و گذر از گردنه‌های خطرناک توطئه، ترور و ناامنی استکبار جهانی است.

امنیت هستی‌شناختی: امنیت هستی‌شناختی، دلالت بر تعامل و تداوم نوعی اطمینان و آرامش پایدار در فرد از یک‌طرف و وجود اطمینان از استمرار و دوام امنیت محیط و هویت شخصی از طرف دیگر است و این مهم، ارتباط مستقیم با میزانی از اطمینان، اعتماد و ثبات رفتارهای اجتماعی و سیاسی دارد. «امنیت از نظر هستی‌شناختی به داشتن پاسخ در سطح ناخودآگاه و خودآگاهی عملی برای پرسش‌ها و مسائل وجودی بنیادی است که همه زندگی بشری به‌گونه‌ای با آن سروکار داشته و به آن می‌پردازد (Gidens, 1991: 47).

امنیت هستی‌شناختی حفاظت و حراست از تهدیداتی است که به فرد امکان و اجازه می‌دهد تا امید و شهامت خود را برابر هر نوع شرایط مخرب و تضعیف‌کننده‌ای که شاید در آینده با آن مواجه شود را حفظ کند (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۸: ۴۶).

«فهم گسترده‌ی هویت و منابع متعدد آن، جامعیت نظری و قدرت توجیهی نظریه امنیت هستی‌شناختی را بیشتر به رخ می‌کشد چراکه هویت، مفهومی چندبعدی و چند سطحی است. «حتی هویت شخصی یک فرد نمی‌تواند فارغ از تأثیرات حوزه سیاست باشد و سیاست‌های کلان نیز هویت‌های فردی را تحت تأثیر قرار می‌دهند» (قهرمان‌پور، ۱۳۸۹: ۱۰۶).

نظریه امنیت هستی‌شناختی مبتنی بر مبانی هویتی و معناگرایان به دنبال قابلیت انطباق بیشتر با مسائل و موضوعات بازیگرانی است که عمدتاً سیاست‌های داخلی و خارجی هویت محور دارند. امنیت هستی‌شناختی یکی از صورت‌های مهم احساس امنیت^۱ به معنای وسیع آن است که نبود آن باعث عدم احساس امنیت می‌گردد. این نظریه بیانگر نیاز فردی و اطمینان از تداوم هویت و پایداری محیط‌های اجتماعی و مادی و عزتمندی نظام سیاسی است.

تلقی انسان‌ها از وضعیتی که در آن تصور می‌شود تهدیدی متوجه جان، مال و ارزش‌های آن‌ها نیست و یا حداقل اگر هم چنین تهدیدی وجود دارد، قابل کنترل است (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۱۰).

در این رویکرد هویت‌ها منافع را شکل می‌دهند و منافع نیز سرچشمه‌ی رفتارها و اتخاذ سیاست از سوی دولت‌ها می‌شوند که در این تعامل، کنش‌گران ساختارهای معنایی را می‌سازند، یک سری

---

^۱ Sense Of Security

پیام‌هایی برای هم می‌فرستند، این پیام‌ها را با نیت و تصور خود می‌سنجند و بر پایه‌ی برداشت خود، همدیگر را دوست و دشمن، رقیب یا همکار می‌دانند و بر پایه‌ی انتظارات خود از یکدیگر عمل می‌کنند.

همان‌گونه که سیگل^۱ بیان می‌دارد، انگیزه قوی برای حفظ هویت در انسان‌ها وجود دارد. نوعی احساس تداوم که ترس از تغییر و تحول فوری، فاحش و ناخواسته در اثر فشار نیروها و عوامل بیرونی را تخفیف و کاهش می‌دهد. (Sigel, 1984: 459) در صورت هرگونه اختلال در فرایند تولید و بازتولید هویت احساس ناامنی، هستی‌شناختی در انسان ایجاد می‌شود.

به نظر میتزن^۲، برخلاف مفروض واقع‌گرایی که دولت‌ها را در صدد فرار از تنگنای امنیتی می‌پندارد، بسیاری از دولت‌ها به استقبال تنگنای امنیتی می‌روند تا از این طریق امنیت هستی‌شناختی خود را تأمین کنند. (Mitzen, 2006)

دولت‌ها نه تنها در صدد تأمین امنیت فیزیکی و مادی یعنی سرزمین و ساختار حکم رانی خود هستند، بلکه امنیت هویت خویش به‌عنوان بازیگر متحد حقوقی را نیز جستجو می‌کنند. این احساس امنیت از فهم ثابت و مستمر دولت‌ها از هویت ارجحیت‌ها، اهداف و منافع خود حاصل می‌شود.

هنگامی که دولت‌ها در شرایط عدم قطعیت و در نتیجه ناامنی هستی‌شناختی قرار می‌گیرند، در صدد بازتولید درک پیشین از خود برمی‌آیند عدم قطعیت احساس خود بودن و حفظ هویت را دشوار می‌سازد، زیرا کارگزاری، نیازمند محیط شناختی و معرفتی باثبات است. دولت‌ها اطمینان و قطعیت را از طریق ایجاد رویه‌های عادی و عادت‌های جاری و همچنین هویت‌های جمعی چون ملی‌گرایی و مذهب به وجود می‌آورند (Mitzen, 2006: 342).

آنچه محیط تهدید را تحت کنترل معرفتی و شناختی درمی‌آورد نظام اعتماد پایه است که دولت‌ها را قادر می‌سازد خود را به‌صورت مجموعه‌ای از هویت‌ها و منافع تعریف کنند که باید در روابط با دیگران آن‌ها را پیگیری و محقق سازند (Giddens, 1991: 42).

از این رو ممکن است امنیت هستی‌شناختی در تضاد با امنیت فیزیکی دولت‌ها قرار گیرد؛ به این معنا که ممکن است دولت‌ها برای تداوم تعریف از خود و دیگران و احساس کارگزاری در نظام بین‌الملل امنیت فیزیکی خود را به خطر انداخته و به استقبال منازعه با دیگران، بروند تا از این

^۱ Sigel

^۲ Mitzen

طریق، تعریف تثبیت‌شده‌ای از دوست - دشمن و خود - دیگری به دست آورند و از شفافیت و وضوح این مرزهای هویتی احساس اطمینان کنند. این بدان معناست که هر عاملی که موجب به خطر افتادن آرمان‌ها و ارزش‌های مرتبط با هویت فردی و هویت ملی گردد، باعث سطحی از احساس ناامنی هستی‌شناختی می‌شود و چون هویت و یکپارچگی آن بیشتر در معرض تهدید قرار می‌گیرد، امنیت ملی دچار چالش می‌شود.

متغیر هستی‌شناختی اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

متغیر هستی‌شناختی اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، بیانگر نگرش و جهت‌گیری متمایز ایشان را به مبانی و ماهیت هستی‌شناختی امنیت در اندیشه سیاسی اسلام نشان می‌دهد. اندیشه سیاسی را می‌توان در ابعاد؛ مبانی هستی‌شناسی، مبانی معرفت‌شناسی، ماهیت‌بنیادی، فلسفه سیاسی، فقه سیاسی و اخلاق سیاسی مورد مطالعه قرارداد. لیکن در این میان فقط امنیت هستی‌شناسی مورد مطالعه قرار گرفته است.

نظریه امنیت هستی‌شناختی جایگاه پایه و تعیین‌کننده‌ای در امنیت ملی داراست و در این مقاله در پنج عرصه مورد توجه بوده است. هر یک از این عرصه‌ها حاوی عوامل و مؤلفه‌های تعیین‌کننده‌ای است که برآیند آن‌ها به امنیت هستی‌شناختی جمهوری اسلامی منجر می‌شود. این پنج عرصه عبارت‌اند از: مبانی هستی‌شناختی، امنیت فرد و جامعه، هویت جمهوری اسلامی، ساخت درونی قدرت، نظام ارتباط و اعتماد.

مبانی هستی‌شناسی:

در جهان‌بینی الهی، هستی‌شناسی در کنار جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی مهم‌ترین و زیربنایی‌ترین اصل به‌شمار می‌رود (مطهری، ۱۳۶۲: ۲۱۱).

هستی‌شناسی، آن‌سوخ از مباحث است که نگاه ما به امنیت را شکل می‌دهد. شالوده مبانی هستی‌شناسی اندیشه سیاسی ناظر بر جهان‌بینی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و یا به عبارتی نوع برداشت، تفسیر و تحلیل ایشان درباره هستی، جهان، انسان و امنیت جامعه است.

امام خامنه‌ای، با اعتقاد به حاکمیت تعقل بر عمل؛ مباحث نظری و جهان‌بینی را دارای ابعاد رفتاری و آثار عملی دانسته و اساساً معتقدند که اصول اعتقادی و جهان‌بینی اسلام علاوه بر سامان‌دهی اندیشه و باورها، رفتار و اعمال پیروان خود را هدایت و جهت‌دهی می‌کند. ایشان ناامنی، عقب‌افتادگی و انحطاط جامعه اسلامی را، محدود شدن خداپرستی و توحید به فرضیه و باوری

۲۰ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره بیست و هفتم، بهار ۱۳۹۷ ♦

ذهنی دانسته، می‌فرماید: «همه‌ی آنچه در زمینه‌ی برنامه‌ریزی‌ها، خطوط اصلی برنامه‌ها را تشکیل می‌دهد، یکسر این برنامه‌های اصلی وصل است به آبخور اندیشه‌ی اسلامی، جهان‌بینی اسلامی، تلقی و برداشت اسلامی؛ که این ایمان ماست، اعتقاد ماست، دین ماست؛ بر اساس آن برداشت و آن تلقی است که وظایف خودمان را مشخص می‌کنیم و می‌خواهیم به آن‌ها عمل کنیم. آن مبنای فکری چیست؟ به‌طور کوتاه و خلاصه از اینجا باید شروع کنیم و ببینیم که آن خطوط اصلی تلقی و بینش اسلام از کائنات، از عالم و از انسان چیست. بر اساس جهان‌بینی و بینش اسلامی، خطوط اصلی عملکرد و وظایف که در تنظیم روابط زندگی و در تنظیم پایه‌های حکومت اسلامی و اداره جامعه و اداره عالم مؤثر است، به دست می‌آید که پنج نقطه مؤثرتر و مهم‌تر منتخب عبارت‌اند از:

الف) توحید؛

ب) تکریم انسان؛

ج) تداوم حیات بعد از مرگ؛

د) استعداد بی‌پایان انسان؛

هـ) حاکمیت حق.

همچنین در جدول شماره ۱ برخی از تفاوت‌های بین نگاه توحیدی و نگاه مادی ارائه می‌گردد:

جدول ۱. تفاوت‌های بین نگاه توحیدی و نگاه مادی

ردیف	نگاه توحیدی	نگاه مادی
۱	کلّ الینا راجعون - همه به سمت ذات مقدّس پروردگار حرکت می‌کنند: «إلی الله المصیر»	وقتی اعتقاد به خدا نبود، اخلاقیات و عدالت بی‌معنی می‌شود؛ و امنیت وجود ندارد.
۲	جهان یک مجموعه‌ی نظام‌مند، قانون‌مدار و هدف‌دار است؛ وجود انسان، پیدایش و زندگی او هدف‌دار است	نمی‌داند برای چه به دنیا آمده است
۳	زندگی می‌شود مبارزه، تلاش جهت‌دار و هدف‌دار	زندگی باهدف لذت و سود
۴	مجاهدت هدفمند، انسان را به نتیجه ماندگار می‌رساند.	تلاش هدفمند، به نتیجه می‌رسد اما ماندگار نیست.
۵	خسارت و ضرر برای مؤمن اصلاً متصور نیست	عمل بر مبنای سود و زیان است
۶	مبارزه یک تلاش مقدّس برای خیر، کمال، رفاه و تکامل انسان‌ها و نابود کردن ریشه‌های ظلم و طغیان،	مبارزه بر اساس بدبینی و بدخواهی برای کسب قدرت بیشتر است.
۷	استکبارستیزی و نفی سلطه‌پذیری، نفی تحقیر ملت، دفاع از مظلومان	یک‌جانبه‌گرایی، ظلم و تحقیر ملت‌ها و توسعه ناامنی و التذاذ

ردیف	نگاه توحیدی	نگاه مادی
۸	علم از دل دین می‌جوشد و بهترین مشوق علم، دین است، علم تأمین‌کننده امنیت است.	علم در تعارض با دین است و در خدمت ناامنی است.
۹	انسان موجودی است طبیعی و الهی؛	انسان یک موجود مادی محض است
۱۰	امنیت ضرورتی برای تحقق آرمان‌ها و تعالی انسان	ناامنی هدفی جهت قدرت و ثروت است.
۱۱	ریشه و اساس علوم انسانی را در قرآن باید پیدا کرد	علوم انسانی غرب متعارض با مبانی اسلامی بناشده.
۱۲	امنیت در سایه‌ی اسلام و توحید و احکام نورانی و مقدس اسلام، هدف قرار گرفته است.	ناامنی، عقب‌افتادگی و انحطاط به علت محدود شدن خداپرستی و توحید به فرضیه و باوری ذهنی
۱۳	در مواجهه با دشمن، آرامش دارند و مرعوب نمی‌شوند «فزادهم ایمانا»	ایجاد تلاطم روحی و اجتماعی، مضطرب کردن و دلهره
۱۴	«سکینه» ناشی از اعتماد و حسن ظن به خدا اساس امنیت است	یأس، ناامیدی، سرخوردگی، افسردگی، خودکشی، ناامنی وجود دارد.

امنیت فرد و جامعه

انسان‌سازی و جامعه‌سازی یکی از بزرگ‌ترین هدف‌های اسلام است. حقیقت وجودی فرد انسانی بیانگر این نکته مهم است که: «همه آنچه در اختیار شماست - اراده شما، چشم شما، زبان شما، ثروت شما، قدرت شما، مقام شما، آگاهی‌های سیاسی شما، آگاهی‌های فنی شما، علم شما، صنعت شما، قدرت بازوی شما، همه و همه - می‌تواند در خدمت هدف عالم وجود قرار بگیرد؛ مثل انسانی که در یک رودخانه‌ای در مسیر آب شنا می‌کند، نه برخلاف مسیر. زندگی راحت می‌شود، روح آسایش پیدا می‌کند. امنیت، بر تمام وجود انسان سایه می‌اندازد، از درگیری‌ها، از حسدها، از بغض‌ها، از کینه‌ها در درون انسان خبری باقی نمی‌ماند. این زندگی توصیه‌شده به‌وسیله پیامبران الهی است، عکس آنچه در زندگی شیطان‌ها و شیطان‌صفت‌هاست که همه درگیری است، همه تنازع است، همه شنا کردن برخلاف جریان عالم وجود است، در جهت عکس هدف خلقت است. جامعه‌سازی و تحقق امنیت بر پایه خمیرمایه دینی ابتدا توسط انبیا الهی شکل گرفته است. در این رویکرد «اعتقاد به خدا و به توحید مبنای ساخت اجتماعی جامعه اسلامی است و همه مسائل اجتماعی باید از این چاشنی اساسی بهره‌مند باشد» و جامعه بر اساس اسلام اداره شود. مبانی جامعه‌شناختی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) منطبق با نگرش

هستی‌شناسی و انسان‌شناسی ایشان مطرح است و تشکیل نظام سیاسی اسلام و کارکرد آن متمرکز بر ظهور استعداد‌های خدادادی به انسان هماهنگ با نظام خلقت و هستی است. در این نگرش «امنیت موضوع مهمی است و نقش آن در زندگی اجتماعی، نقش بسیار بالایی است. آحاد ملت برای اینکه بتوانند در محیط کسب‌وکار و فعالیت اجتماعی و زندگی خصوصی، کار صحیح خود را انجام دهند و حتی به عبادت خدا بادل آرام و خاطر جمع مشغول باشند، محتاج امنیت‌اند. برای تأمین این نیاز عمومی، لازم است که از طرف حاکمیت، اعمال قدرت شود. حکومت اسلامی که مظهر قدرت الهی و قدرت مردم در جامعه است، باید با اقتدار، این خواسته‌ی عمومی انسان‌ها را تأمین کند».

در میدان زندگی اجتماعی و عمومی، اعتقاد به موضوع ظهور و فرج و انتظار، گنجینه‌ی عظیمی است که ملت‌ها می‌توانند از آن بهره‌های فراوانی ببرند.

هویت جمهوری اسلامی:

هویت در معنای لغوی؛ یعنی، حقیقت و ماهیت چیزی؛ یا هویت پاسخ به سؤال چه کسی بودن و چگونه بودن است. «هویت به دو معنای متناقض به‌کاررفته است: همسانی و یکنواختی مطلق و تمایزی که دربرگیرنده ثبات و یا تداوم در طول زمان است (گل محمدی، ۱۳۸۶: ۲۲۲).

هویت به‌مثابه‌ی یک پدیده‌ی سیال و چندوجهی، حاصل فرایند مستمر تاریخی و تحت تأثیر شرایط محیطی است و هویت ملی، مجموعه‌ای از گرایش‌ها و نگرش‌های مثبت نسبت به عوامل و عناصر و الگوهای هویت‌بخش و یکپارچه‌کننده در سطح یک کشور، به‌عنوان یک واحد سیاسی است، احساس تعلق و تعهد نسبت به اجتماع ملی و نسبت به کل جامعه و دارای عناصر سازنده‌ی گوناگونی چون ارزش‌های ملی، دینی، فرهنگی، جامعه‌ای، انسانی و در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، تاریخی جغرافیایی، سیاسی، زبانی و غیره است.

اندیشمندان رابطه و ارتباط نزدیک‌بین هویت و امنیت را مورد تأکید قرار داده‌اند (Erikson, 1950). در سطح فردی امنیت هستی‌شناختی یک پیش‌نیاز برای هویت شخصی، خودشناسی و کارگزاری است که از طریق کوشش و اقدامات مؤثر فرد تولید و حفظ می‌شود (Gidens, 1991: 52). در سطح ملی، نظام‌های سیاسی علاوه بر تأمین امنیت سرزمین و ساختار حکمرانی، به موضوع تحکیم و توسعه پایدار امنیت هستی‌شناختی خود اهتمام می‌ورزند. در این سطح امنیت هستی‌شناختی بر نیاز کشور به تجربه هویت پایدار و مستمر و نه دائماً در حال تغییر به‌منظور درک و تحقق معنا و مفهومی از کارگزاری دلالت دارد. هویت پایدار قادر خواهد بود

جهت‌گیری رفتارهای امنیتی و رابطه معنی‌دار بین ابزار و اهداف را رقم زند و از آنجا که اهداف قوام‌بخش و تکوین‌کننده هویت هستند، عدم اطمینان شدید و عمیق، هویت کشور را ناامن می‌کند.

امنیت هستی‌شناختی و هویت کشورها از طریق روابط اجتماعی شکل‌گرفته و حفظ می‌شود و کشورها امنیت هستی‌شناختی خود را با ایجاد روال و عادی کردن مناسبات با سایر کنشگران تأمین می‌کنند (Mitzen, 2006: 343).

هویت جمهوری اسلامی، یک موضوع شناختی چندلایه برخاسته از انقلاب اسلامی است که توسط امام بزرگوار (ره) در دنیای پرآشوب سیاست، به وجود آمده، هویتی منطبق باایمان و عزم مردم، با شاخصه‌های اسلامی، ایرانی و انقلابی است که حفظ آن در رأس امنیت ملی قرار دارد. «هویت اسلامی این است که انسان در عین این که خصوصیات طبیعی و فطری خود را حفظ می‌کند، در میدان ارزش‌های معنوی و در عرصه‌ی مسائل اجتماعی و سیاسی؛ ایستادگی و مقاومت، شناخت کشور، آینده‌ی خود، شناخت هدف‌های ملی و اهداف اسلامی، شناخت دشمن، روزه‌روز پیشرفت کند و در ایجاد عدل و انصاف و محیط آرامش در جامعه پیشرفت داشته باشد. هویت اسلامی و دینی مجموعه‌ای از استعداد، ذوق، فهم و حکمت ایرانی و پایبندی به آن است. هویت ایرانی نشئت‌گرفته‌ی از هویت اسلامی است تا بر اساس او، هر ایرانی آرمان‌های خود را معین و برنامه‌ریزی کند و تلاش و مجاهدت خود را شکل دهد.

هویت انقلابی؛ انقلابی صفتی است مبتنی بر اسلام، بیانگر محکم‌ترین و قوی‌ترین انضباط‌ها که ریشه از ذهن، دل و ایمان انسان می‌گیرد. بهترین روحیه در جنگ، سازندگی، خدمت به مردم و در مقابله‌ی با استبداد، استعمار و ظلم، یک امر مستمر معطوف به سازندگی؛ رویش و بالندگی، علم و مسائل فرهنگی. روحیه‌ی انقلابی یعنی اسیر حدود تحمیلی نشدن؛ قانع به گیرندگی قطره‌چکانی نشدن؛ با امید دنبال هدف حرکت کردن و بانگیزه، بانشاط، با اصرار و پیگیری آن را به دست آوردن. این، انقلاب و حرکت انقلابی است.

در این رویکرد هویت جمهوری اسلامی همان هویت ملی و جمعی ملت ایران است که اساس موفقیت و بسیاری از پیشرفت‌ها است و دفاع از این سرمایه با همه وجود و همت خود یک تکلیف برای جامعه جوان کشور است. هویت نظام اسلامی از ملیت ایرانی، کارایی و جذابیت بیشتر و حوزه تأثیر وسیع‌تری دارد. اهمیت این هویت جمعی به این است که هم در مقیاس ایرانی

۲۴ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره بیست و هفتم، بهار ۱۳۹۷ ♦

دارای بازده و تأثیر است، هم در مقیاس اسلامی چنین تأثیری دارد و هم در مقیاس جهانی مؤثر است. هویت جمهوری اسلامی در مواجهه و مقابله‌ی با هویت استکبار، طرف غالب بوده است. حقیقت غیرقابل انکاری که به‌عنوان یک واقعیت باید در تحلیل‌ها و تصمیم‌گیری‌ها مورد توجه قرار داد. در این رویکرد، دفاع، جزئی از هویت یک ملت زنده است. هر ملتی که نتواند از خود دفاع بکند، زنده نیست.

تهدید امنیت هویت جمهوری اسلامی:

وقوع انقلاب اسلامی ایران و موجودیت نظام جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک هستی جدید، تحولات گسترده‌ای در حوزه امنیت و سایر عرصه‌های نظام سیاسی داشته است. انقلاب اسلامی ایران باریشه‌های مذهبی، بیشترین نقش را در احیای هویت اسلامی و بیشترین تأثیر را در هویت‌یابی ملت‌های منطقه و جهان بر جای گذاشته است و این در حالی است که از منظر مدعیان سردمداری جهان کنونی، هستی همان‌گونه است که آن‌ها تعریف کرده‌اند و باید باشد و هویت بر آن اساس سامان‌یافته است و چنانچه جمهوری اسلامی مدعی تغییر و خللی در آن باشد، هویت سردمداران مدعی را به چالش کشیده است. به‌عبارت‌دیگر دشمنان انقلاب اسلامی همواره در صدد زمینه‌سازی برای به چالش کشیدن و از بین بردن امنیت هستی شناختی ایران و هویت انقلاب اسلامی هستند.

معارضه ایدئولوژی‌های سیاسی رقیب مانند سکولاریسم، لیبرالیسم، ناسیونالیسم و کمونیسم با اسلام و آرمان‌های حضرت امام خمینی (ره)، پیگیری امنیت هستی شناختی را در اولویت قرار داده است. تهاجم فرهنگی و جنگ نرم و سرمایه‌گذاری همه‌جانبه استکبار جهانی از مهم‌ترین تهدیدات هستی شناختی محسوب می‌شوند.

ساخت درونی قدرت:

تعریف ساخت درونی: ساخت درونی نظام، راهبردی است برای قوام و دوام هویت حقیقی، عزت و سرافرازی کشور مبتنی بر ظرفیت‌های درونی بدون وابستگی به دیگران؛ که چیستی آن ناظر بر تحقق آرمان‌های جمهوری اسلامی؛ مانند عدالت، کرامت انسان، حفظ ارزش‌ها، سعی برای ایجاد برادری و برابری، اخلاق و ایستادگی در مقابل نفوذ دشمن است؛ مجموعه‌ای از شاخص‌های به‌هم‌پیوسته که برآیند هم‌افزای آن‌ها می‌تواند «اقتدار ملی» را تحقق بخشد.

در این رویکرد مفهوم «عزت» منطبق با ساخت درونی قرار داد، «عزت یعنی چه؟ عزت به معنای

ساخت مستحکم درونی یک فرد یا یک جامعه است که او را در مقابله با دشمن، در مقابله با موانع، دارای اقتدار می‌کند و بر چالش‌ها غلبه می‌بخشد.

ساخت درونی هویت حقیقی و واقعی ساخت حقوقی و رسمی نظام جمهوری اسلامی است که بیانگر آرمان‌های نظام است، که توانسته از ابتدا تاکنون جمهوری اسلامی را حفظ کند؛

در ساخت درونی، موضوع قدرت که از مفاهیم اساسی، سیال و انتزاعی و از مسائل مهم فلسفه سیاسی است، محوریت دارد. از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، قدرت پدیده‌ای ذو ابعاد و همه‌جانبه و قابل انطباق بر مصادیق گوناگون است.

ایشان قدرت را عبارت از پدیده‌ای می‌دانند که به وسیله ابزار مادی منشأ ایجاد فعل می‌شود. در این رویکرد تعریف و هدف قدرت متمرکز بر عقلانیت، باورها و استعدادهایی است که در وجود انسان‌ها قرار دارد و می‌خواهند این قدرت را در خدمت به انسانیت و انسان‌ها و خدمت به ارزش‌های بشری از موضع قوی، بکار بیندازند.

«تعریف قدرت از نظر منطقی دین و معنویت، با تعریف قدرت در منطق مادی بسیار متفاوت است. منطق مادی، قدرت را در ابزارها و وسایل مشاهده می‌کند؛ در اتم، در سلاح شیمیایی، در سلاح میکروبی، در وسایل گوناگون پیشرفته مادی. این‌ها همه قدرت نیست. بخش عمده قدرت در وجود انسان‌هایی است که می‌خواهند این قدرت را به کار بیندازند»

«قدرت در فرهنگ جاهلی و زورمداری عبارت است از: سلطه بر انسان‌ها و هدفشان از قدرت هم عبارت است از بی‌اعتنایی به جان و آبرو و ارزش انسان‌ها، تسلط و سیطره هر چه بیشتر بر جان و مال بشر. قدرت در فرهنگ اسلامی یعنی خدمت به انسانیت و انسان‌ها و خدمت به ارزش‌های بشری از موضع قوی، نه از موضع ضعف.» در این اندیشه علت نگاه ابزاری به قدرت، به این دلیل است که هدف سیاست وصول به حیات طیبه و اصلاح امور دین و دنیای مردم و سعادت آنان است.

روابط بنیادین:

بر اساس نظریه امنیت هستی‌شناختی، در شرایطی که کنشگران با نبودن قطعیت و داشتن اضطراب وجودی مواجه می‌شوند، راهبرد عادی‌سازی تعاملات اجتماعی را در دستور کار قرار می‌دهند. به مجموعه‌ی این روال‌ها و رویه‌های روزمره فردی شده که کنشگران به آن شکل می‌دهند، نظام اعتماد پایه اولیه و بنیادین گفته می‌شود. این نظام کنشگران را قادر می‌سازد تا هویت خود را به شکل منسجم تعریف کنند. انسجام و یکپارچگی، همراه با هویت و منافع معین،

۲۶ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره بیست و هفتم، بهار ۱۳۹۷

عادت‌های نظام اولیه در برابر آشفتنگی و اضطراب روانی، همانند یک سد محکم عمل می‌کنند (Mitzen, 2004:4).

در رویکرد امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ذهنی و روانی بودن امنیت یک کشور به اعتماد مردم آن به قدرت خودی و دشمن و توانایی به‌کارگیری توان خودی برای رسیدن به وضع مطلوب ارتباط دارد. به‌طورکلی «اعتماد» پایه امنیت ملی در میان مردم و تصمیم‌گیرندگان کشور است. در سطح داخلی و روابط بین‌الملل با وجود فضای اعتماد دوجانبه و عقلانی است که می‌توان محیطی تعاملی را متصور شد.

در این رویکرد «روابط صلح‌آمیز متقابل با دولت‌های غیر محارب، خودداری از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌ها و حمایت از مبارزات حق‌طلبانه‌ی مستضعفان در مقابل مستکبران و توسعه‌ی مستمر روابط با همسایگان، کشورهای اسلامی و کشورهای آفریقایی از اصول سیاست خارجی در قانون اساسی است». همچنان که «روابط ناشی و برآمده‌ی از نظام سلطه در سیاست بین‌المللی را رد می‌کنیم؛ قبول نداریم. بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل».

«ما تا این لحظه هیچ تعهد بین‌المللی و هیچ تفاهم‌نامه و موافقت‌نامه‌ی دوجانبه یا چندجانبه را نقض نکرده‌ایم. ما خیلی آرام، منطقی و با مدارا پیش رفته‌ایم؛ اما از اول گفته‌ایم، الآن هم تکرار می‌کنیم که تحمیل، زورگویی و باج‌گیری را ملت ایران از هیچ‌کس قبول نمی‌کند. سیاست ما مذاکره و تفاهم و تقویت اعتماد است؛ اما اعتماد باید از دو طرف تقویت شود. این دو سه کشور اروپایی می‌گویند شما اعتمادسازی کنید- یعنی کاری کنید که ما به شما اعتماد پیدا کنیم- بنده هم به آن‌ها می‌گویم شما هم کاری کنید که ما به شما اعتماد پیدا کنیم. دلیلی ندارد که ایران به شما اعتماد داشته باشد؛ وقتی شما کاری می‌کنید که موجب بی‌اعتمادی است. اگر این طرف اعتمادسازی لازم است، آن طرف هم اعتمادسازی لازم است».

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

تحلیل محتوای امنیت هستی‌شناختی

• واحد تحلیل: واحد تحلیل کلمه خواهد بود که به‌صورت هدفمند با دو روش قیاسی و استقرایی تعداد ۱۱۶ کلیدواژه مرتبط انتخاب شده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهند، واژه‌هایی مانند اسلام (۶۸۶۲)، مردم (۴۸۹۷)، انسان (۴۸۵۰)، ایران (۴۷۷۴)، دشمن (۳۳۳۳)، مبارزه، جهاد (۳۳۰۹)، دین (۳۰۰۳)،

تحلیل امنیت هستی شناختی در اندیشه سیاسی فرمانده معظم کل قوا ♦ ۲۷

قدرت (۲۹۰۰)، فرهنگ (۲۸۴۲)، ایمان (۲۲۲۷)، عزت (۱۳۹۸)، اعتماد (۱۲۳۷)، امنیت (۱۱۸۰)، استعداد-انسان (۱۱۱۹)، اقتدار (۱۰۶۶)، اتحاد (۹۲۴)، سکینه و آرامش (۸۳۵)، هویت (۸۳۴) و توحید (۶۰۱) که از واژه‌های اصلی موضوع امنیت هستی‌شناسی می‌باشند به ترتیب دارای بیشترین فراوانی هستند.

جدول ۲. اولویت برخی از مقوله‌های امنیت بر اساس تعداد کلمات تبیین واژه

ردیف	عبارت	تعداد عبارات جز	تعداد فیش	تعداد کلمات تبیین واژه	ردیف	عبارت	تعداد عبارات جز	تعداد فیش	تعداد کلمات تبیین واژه
۱	حضور مردم در صحنه	۴۲۵	۶۵۱	۱۰۵۰۱۱	۳۱	عزم ملی	۱۴۶	۱۸۰	۱۸۶۵۳
۲	پیشرفت علمی ایران	۳۰۵	۵۱۹	۷۷۲۵۷	۳۲	جوان مؤمن انقلابی	۱۰۹	۱۰۵	۱۷۸۰۴
۳	جامعه اسلامی	۷۷۵	۳۰۷	۶۸۹۳۹	۳۳	نوآوری و شکوفایی	۲۱۱	۱۵۱	۱۶۸۴۸
۴	بصیرت	۶۲۴	۴۴۷	۵۴۸۷۱	۳۴	اعتماد به نفس ملی	۱۵۱	۱۱۲	۱۶۶۲۲
۵	بیداری اسلامی	۶۵۱	۴۵۳	۵۱۴۴۳	۳۵	هویت انقلابی	۷	۸۰۴	۱۶۶۰۸
۶	عزت ملی	۳۹۴	۳۷۶	۵۱۲۹۶	۳۶	اقتصاد مقاومتی	۱۲۳	۱۴۹	۱۶۰۶۴
۷	احساس مسئولیت	۴۵۵	۴۸۴	۴۷۳۹۴	۳۷	اقتدار ملی	۲۷۵	۲۹۳	۱۵۶۵۲
۸	اعتماد به وعده‌های الهی	۵۷۵	۲۷۳	۳۷۱۲۱	۳۸	سلطه‌پذیری	۵۸	۶۶	۱۵۵۹۹
۹	دشمن‌شناسی	۵۲۵	۲۷۸	۳۵۹۸۸	۳۹	نفوذ دشمن	۱۳۱	۱۲۲	۱۴۳۶۰
۱۰	عدالت و پیشرفت	۹۶۹	۱۶۸	۳۴۱۰۲	۴۰	ساخت درونی	۸۲	۷۸	۱۳۷۹۲
۱۱	نظام سلطه / استکبار	۲۳۶ ۳	۳۱۳	۳۱۲۷۸	۴۱	امر به معروف و نهی از منکر	۱۰۵	۱۳۶	۱۲۸۱۲
۱۲	قدرت تحلیل سیاسی	۱۵۱	۱۹۰	۳۰۷۸۷	۴۲	اتحاد ملی و انسجام اسلامی	۳۶۲	۱۸۶	۱۲۷۷۷
۱۳	عدالت اجتماعی	۳۹۵	۲۹۰	۲۹۵۱۹	۴۳	حقوق زن	۴۵۷	۶۷	۱۲۴۵۰
۱۴	مصالح ملی	۳۲۵	۱۸۸	۲۸۱۹۰	۴۴	امنیت فردی	۵	۵۷۸	۱۲۱۰۵
۱۵	امنیت ملی	۱۶۶	۱۳۴	۲۵۴۸۶	۴۵	جهاد اقتصادی	۵۹	۴۵	۱۱۵۸۱
۱۶	ارزش‌های انقلاب اسلامی	۱۳۲	۱۸۵	۲۴۹۴۰	۴۶	ظرفیت درون‌زا	۸۸	۹۳	۱۱۳۰۵
۱۷	دولت اسلامی	۲۶۸	۷۱	۲۴۱۹۴	۴۷	اعتماد به خدا	۸۷۴	۱۴۶	۱۰۹۹۸

ردیف	عبارت	تعداد عبارات	تعداد فیض	تعداد کلمات تبیین واژه	ردیف	عبارت	تعداد عبارات	تعداد فیض	تعداد کلمات تبیین واژه
۱۸	نصرت الهی	۲۴۳	۳۱۷	۲۳۶۶۹	۴۸	اقتدار معنوی	۷۳	۷۵	۱۰۶۰۴
۱۹	مردمسالاری دینی	۳۵۵	۲۳۱	۲۳۳۶۹	۴۹	هویت ملی	۱۷۱	۱۲۲	۹۷۹۶
۲۰	جهانبینی توحیدی	۸۲	۶۸۳	۲۲۵۱۸	۵۰	جدایی دین از سیاست	۸۲	۷۷	۹۵۶۹
۲۱	راه امام/ خط امام	۵۵۲	۱۱۹	۲۲۰۱۵	۵۱	اقتدار درون‌زا	۱۰۲	۷۹	۹۳۹۱
۲۲	تروریسم دولتی	۱۱۶	۱۳۲	۲۱۸۰۸	۵۲	استعداد انسان	۸۴۲	۸۴۰	۹۳۹۱
۲۳	وحدت کلمه	۲۱۵	۲۵۴	۲۱۵۳۴	۵۳	آراستگی به فضائل اخلاقی	۶۷	۹۲	۸۶۷۵
۲۴	منافع ملی	۲۰۲	۱۴۱	۲۰۸۹۳	۵۴	جهاد سیاسی	۴۵	۵۴	۸۱۳۶
۲۵	مشارکت مردم	۱۲۷	۱۳۹	۲۰۰۴۹	۵۵	قانون‌گرایی	۱۴۵	۱۴۳	۷۴۲۲
۲۶	مقاومت اسلامی	۱۵۷	۷۴	۱۹۸۴۹	۵۶	حفظ نظام اسلامی	۶۸	۷۷	۷۳۰۷
۲۷	اعتماد مردم به نظام	۱۰۰ ۲	۱۱۴	۱۹۵۱۰	۵۷	نهضت خدمت‌رسانی	۱۵۹	۵۱	۶۹۴۰
۲۸	اسلام ناب محمدی	۲۰۵	۱۵۰	۱۹۳۸۸	۵۸	استکبارستیزی	۳۰۰	۱۱۴	۶۲۰۰
۲۹	آرمان‌خواهی	۲۳۱	۱۸۷	۱۹۰۷۹	۵۹	سکینه الهی	۷۱	۳۹	۶۰۱۵
۳۰	اخلاق اجتماعی	۶۸	۹۰	۱۸۸۹۵	۶۰	افزایش جمعیت	۳۴	۴۰	۵۱۱۸

مفهوم شناسی امنیت هستی‌شناسی در کلام امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) بیانگر هم‌پوشانی محتوایی مقولات و تمرکز بارز و برتر درباره مقولات بیانگر ساخت درونی قدرت مانند، حضور مردم در صحنه، پیشرفت علمی ایران، عزت ملی، تأمین امنیت، تشکیل دولت اسلامی، راه و خط امام (ره)، تأمین منافع ملی، اعتماد مردم به نظام، آرمان‌خواهی، عزم ملی، اقتصاد مقاومتی، اقتدار ملی، اتحاد ملی و انسجام اسلامی و ظرفیت درون‌زا است. همچنین سایر مقوله‌ها بیشترین تمرکز را بر مبانی هستی‌شناسی، هویت نظام جمهوری اسلامی، امنیت فرد و جامعه و تحکیم و رشد اعتماد دارند.

مشخص کردن مقوله‌ها:

مهم‌ترین مقولات امنیت هستی‌شناختی در تحلیل محتوای اندیشه سیاسی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در جدول شماره ۲ ارائه می‌گردد:

جدول ۲. مهم‌ترین مقولات امنیت هستی‌شناختی در تحلیل محتوای اندیشه سیاسی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

بعد	مقوله	کلمات	فراوانی کلمات	درصد	فراوانی
مبانی هستی‌شناسی	جهان‌بینی توحیدی	جهان‌بینی/توحید/ایمان/سکینه الهی و آرامش/حسن ظن به خدا/وعده‌های الهی/دین خدا/حیات طیبه‌ی اسلامی/هویت/امداد غیبی/امید/اطاعت خدا/زندگی هدف‌دار/کار و تلاش/فرهنگ کار/همت مضاعف و کار مضاعف/بصیرت/مبارزه/مؤمن/خیر/کمال/امنیت فکری/جهاد اصغر/ترکیه نفس/جهاد اکبر/رابطه‌ی خالق با هستی/هدف‌داری آفرینش/اعتماد/انسان‌شناسی/جامعه توحیدی/جامعه مدنی نبوی/عدالت و پیشرفت/قانون‌گرایی/اعتماد به خدا/اصول‌گرایی/اسلام ناب محمدی/آزاداندیشی/جدایی دین از سیاست/گفتمان عدالت/یأس دشمن.	۶۳۱۱۶	۷۸/۰۱	
	حاکمیت حق	خدا/الله/استکبارستیزی/دفاع از مظلومان جهان/ساخت حقیقی نظام/ساخت درونی/زمان ولی عصر ارواحنا فداه/ولایت/حاکمیت توحیدی/نهی و برائت/بت نفس/عدالت اجتماعی/جامعه مهدوی/آزادی حقیقی/معنویت عقلانیت عدالت/مجاهدت فی سبیل الله/امنیت اسلام/امنیت انسان‌ها/امنیت کامل/امنیت جهانی/نصرت الهی/احساس امنیت/آراستگی به فضائل اخلاقی.	۷۸۱۳۷	۱۷/۸	
	تکریم انسان	کرامت ذاتی: کرامت ملت‌ها/کرامت انسان/کرامت زن/فطرت/به‌سوی کمال/تعالی انسان/حقوق انسان/قدرت الهی/تکامل معنوی/ملاک حقانیت/خلیفه‌ی الهی کرامت اکتسابی: ایمان و اعمال صالح/تقوا/آزادی و حقوق بشر/حقوق زن/ولایت الهی/احساس مسئولیت/صراط مستقیم/نهضت خدمت‌رسانی/امنیت روانی/احساس امنیت/نماز/آسایش معنوی/ترکیه‌ی اخلاقی/مهرورزی/سکینه الهی/ارتباط با انسان‌ها/آراستگی به فضائل اخلاقی	۱۷۵۰۵۱	۸۰/۷	
	استعداد بی‌پایان انسان	مجاهدت/مبارزه/استعداد/تعالی حیات/ممکنات/استبداد، ضد استعداد/نخبه‌پروری/میدان علم/استعداد انسانی/انسان‌گرایی/امنیت روحی/تکامل/برجستگی‌های انسانی و اخلاقی/تعقل/تدبیر/احساس مسئولیت/نوآوری و شکوفایی/	۵۷۵۹۰	۳۳/۳	
	تداوم حیات بعد از مرگ	رستگاری اخروی/حساب، کتاب و قیامت/شهادت/عروج معنوی/آخرت/زندگی اخروی/معاد/امنیت روانی/پس از مرگ/تداوم حیات/محاسبه الهی/برزخ/علم قیامت/علم قبر/بهشت/جهنم/وعده‌های الهی/	۵۸۱۳۳	۱۳/۱	

بعد	مقوله	کلمات	فراوانی درصد- فراوانی
	امنیت فردی	انسان‌سازی / روح آسایش / هدف خلقت / انبیا الهی / اعتقاد به خدا / حفظ جان / حرمت و حیثیت فرد / امنیت روانی / حریم خصوصی / امنیت معنوی / امنیت شهروندی / امنیت شغلی / ارزش‌های الهی و انسانی / اعتقاد به موضوع ظهور / امنیت انسانی / امنیت خود / شهروندان / ایمان / باورهای عمیق دینی / کرامت و ارزش والای انسان / پرستش خدا / اضطراب / هراس / نگرانی / آرامش / اطمینان / آسایش / اعتماد / انس با قرآن /	۱۱۵۳۶ ۷۸/۱
امنیت فرد و جامعه	امنیت عمومی و اجتماعی	امنیت مردم / امنیت اخلاقی / اخلاق اجتماعی / حیثیتی / زندگی / شهروندی / مدنی / جامعه مدنی نبوی / گروه‌های اجتماعی / اقوام و اقلیت‌ها / هویت گروهی / آسیب‌ها و ناامنی‌های اجتماعی / کنترل‌های اجتماعی / هویت ایرانی / انسجام گروهی / نظم عمومی / نظم و قانون / سلامت / امید به زندگی / امنیت هویت / امنیت جان، مال و آبرو / انسجام اجتماعی / تأمین آسایش و رفاه اجتماعی / اعمال سیاست‌های اجتماعی و فرهنگی کارآمد / اعتماد عمومی / تعامل اجتماعی / رعایت تقوا و معیارهای الهی و انسانی / عدالت اجتماعی و حقوق بشر / حقوق زن / نظم اجتماعی / سرمایه اجتماعی / مقابله با متعدیان به حقوق عمومی و امنیت جمعی / ارتباطات و اطلاعات / هویت اجتماعی و فرهنگی جامعه / افساد و ایجاد بی‌نظمی و اختلال در روابط اجتماعی / وفاق اجتماعی / همکاری گروهی / احساس تعلق خاطر به ارزش‌های اجتماعی / سرمایه و ظرفیت اجتماعی / اعتماد اجتماعی / تشکله‌ها و جنبش‌های اجتماعی / جنبش عدالتخواهی / جنبش دانشجویی / حریم اجتماعی (عمومی، خصوصی و خانوادگی) / رشد / شکوفایی انسان / فاصله طبقاتی / فقر / فحشاء / اعتیاد / تعارضات بینشی و عقیدتی / از خود بیگانگی / احزاب / امنیت انسانی / وحدت ملی / حیثیت داخلی / مشارکت مردم / حضور مردم در صحنه / استقلال و خودکفایی / امنیت قضایی / امنیت بهداشت / مسئولیت اجتماعی / زدودن طواغیت / احکام و قوانین اسلام / زندگی اجتماعی / امنیت جامعه / امنیت عمومی / امر به معروف و نهی از منکر / امنیت کشور / آرامش سیاسی / اخلاق سیاسی / امنیت اقتصادی / ثبات سیاسی / همت مضاعف و کار مضاعف	۲۵۱۵۶ ۷۸/۱۱
هویت جمهوری	هویت انقلابی	انضباط / روحیه در جنگ / سازندگی / خدمت به مردم، نهضت خدمت‌رسانی / مقابله‌ی با استبداد / استعمار و ظلم / استکبارستیزی / روحیه‌ی انقلابی / امید / بانگیزه / بانشاط / تلاش پیگیر / عزت‌نفس / ملت‌های مستقل / ملت فلسطین / گروه‌های مقاومت میهنی / مقاومت اسلامی / قدرت درونی و پایدار / خودسازی / مجاهدت / جهاد فرهنگی / جهاد علمی / جهاد سیاسی / جهاد اقتصادی / شهادت / حفظ نظام اسلامی / دفاع از	۱۳۲۸۷ ۳۱/۳

فراوانی درصد	فراوانی	کلمات	مقوله	بعد
		مرزهای شخصیت دینی و اسلامی / دفاع از مرزهای عقیدتی / هویت اسلامی / نفی وابستگی سیاسی / نفوذ دشمن و دخالت قدرت‌های مسلط / نفی سکولاریسم اخلاقی / اباحیگری / پافشاری و اثبات هویت ملی / اثبات ارزش‌های اسلامی / دفاع از مظلومان جهان / تلاش برای دست پیدا کردن بر قله‌های دانش / آمادگی همه‌جانبه / تدین انقلابی / اخلاص / یأس دشمن		
۸۸/۷	۸۰۳۸۱۶	ارزش‌های معنوی / ارزش‌های انقلاب اسلامی / اسلام / تقوی / مقاومت اسلامی / شناخت کشور، آینده‌ی خود / شناخت هدف‌های ملی و اهداف اسلامی، شناخت دشمن، عدل و انصاف / محیط آرامش / دفاع از مظلومان جهان / قله‌های دانش / تعالی معنوی و اخلاقی / پیشرفت فرهنگی / بصیرت دینی / فرهنگ جهادی / اقتدار معنوی / فرهنگ و تمدن اسلامی / توکل و اعتماد به خدا / عبادت / نهضت خدمت‌رسانی / عمل صالح / آرمان‌های الهی / معنویت عقلانیت عدالت / عدالت اجتماعی / مبارزه فرهنگی / اقتدار فرهنگی / الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی / عزت امت اسلامی / صدور انقلاب اسلامی / مردمسالاری دینی / گفتمان عدالت / هویت اسلامی /	هویت اسلامی	
۱۸/۳	۳۸۱۳۸۱	اسلام / آرمان‌ها / برنامه‌ریزی / تلاش و مجاهدت / حکمت ایرانی / احساس هویت جمعی / ملیت / ناسیونالیسم / هویت فرهنگی / هویت ملی / عزت ملی / دفاع از مرزهای هویت ملی / مشروعیت / مقبولیت / وحدت ملی، وحدت کلمه / قومیت‌ها / نخبه‌پروری / الگوسازی / نمادسازی / نظام اسلامی / مکتب امام خمینی / هویت حقیقی ماندگار مستحکم / احساس عزت / جوان مؤمن انقلابی /	هویت ایرانی	
۱۰/۵	۷۸۷۸۸	آرمان‌های فرهنگی / آرمان‌های امام / آرمان‌های انقلاب / اقتدار ملی / جنبش نرم‌افزاری / جهاد فرهنگی / مرجعیت علمی / تأمین منافع ملی / تحکیم و توسعه قدرت ملی / تأمین امنیت / حفظ سرمایه‌ی ملی / تداوم عزت ملی و اقتدار بین‌المللی / مردم‌سالاری دینی / قوام و دوام هویت حقیقی / حیات طیبه / آزادی / ایجاد جامعه‌ی اسلامی و تمدن اسلامی / الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی / آرمان اعتماد به نفس ملی و اعتقاد به قدرت و توانایی ملی / مبارزه با نظام سلطه و استکبار / ایشار و فداکاری / مقاومت / عدالت‌خواهی / اقتصاد مقاومتی / اقتصاد بدون نفت / اقتصاد اسلامی / تولید ملی / نفوذ فرهنگی و سیاسی در جهان / اتحاد ملی و انسجام اسلامی / مساوات / جهاد علمی / نهضت تولید علم / استقلال / اشتغال / رفاه / احترام انسان‌ها / حمایت بی‌دریغ و همیشگی از مستضعفان و محرومان / جلب رضایت مردم / قدرت دفاع	آرمان‌های انقلابی	ساخت درونی قدرت

بعد	مقوله	کلمات	فراوانی درصد- فراوانی
		نیروهای مسلح/ آرمانخواهی/ بیداری اسلامی/ بیداری ملت‌ها/ شکستن مرزهای دانش/	
	قدرت ملی	منابع مادی قدرت (قدرت سخت): گستره سرزمینی/ وسعت/ تنوع جمعیتی/ افزایش جمعیت/ برخورداری از منابع مهم انرژی دنیا/ مواهب طبیعی/ هوشمندی بالای مردم/ وجود پیوند عمیق میان دولت و مردم/ سطح مشارکت مردم/ موقعیت جغرافیایی منحصربه‌فرد ایران/ قدرت نظامی/ پیشرفت‌های علمی و فناوریانه. منابع معنوی قدرت (قدرت نرم): قدرت معنوی/ ایمان صحیح و عزم راسخ/ پایه‌های مستحکم عقیده/ اراده مردم و حکومت برای دفاع از ارزش‌های والا/ قدرت خدا/ عمق استراتژیک نظام/ مردمسالاری دینی/ عزم ملی/ آرمان‌های جمهوری اسلامی/ احساس هویت و عزت اسلامی/ فرهنگ جهاد و شهادت/ خودباوری/ اعتماد به نفس ملی/ وحدت ملی/ اتحاد امت اسلامی/ آمادگی همگانی/ توانمندی سازمانی/ اقتدار درون‌زا/ اعتماد مردم به نظام اسلامی/ اقتدار قضایی/ اقتدار نظامی/ دولت اسلامی/ استحکام ساخت درونی/ اقتصاد مقاومتی: ثروت/ «تولید داخلی»/ ظرفیت درون‌زا/ اقتدار اقتصادی/ استقلال اقتصادی/ اصلاح الگوی مصرف/ نظام سیاسی کارآمد: مشروعیت، مقبولیت/ علم و فناوری: کار علمی، جهادی، پیشرفت علمی/ استقلال علمی/ تربیت نیروی انسانی: بصیرت، فداکاری، شکوفایی قرآنی/ انس با قرآن/ تدبیر در قرآن/ پایبندی به ارزش‌های اسلامی و مکتب امام خمینی (ره)/ اعتماد به وعده‌های الهی/	۷۳۶۶۵۸ ۸۸/۱۱۸۸
	عزت ملی	ایجاد اعتماد، نماد عزت، نماد غیرت، نماد افتخار ملی/ خصال ملی/ مقاومت اسلامی/ استکبارستیزی/ ما می‌توانیم/ خودکفایی/ نهضت نرم‌افزاری و تولید علم/ استقلال رأی/ احترام تک‌تک انسان‌ها/ مردمسالاری دینی/ پایبندی به سنت‌ها/ فرهنگ ملی/ مجاهدت/ خودباوری و نفی خودباختگی/ آمادگی نیروهای مسلح/ دفاع ملی/ پیشرفت علمی ایران/ غیرت ملی/ اتحاد ملی/ ایثار و فداکاری/ دستاوردهای انقلاب اسلامی/ دستاوردهای ملت ایران/ مدیریت جهادی/ عزت و افتخار حسینی/ وجدان کاری/ همت مضاعف و کار مضاعف/	۶۳۵۷۵۶ ۸۲۲
تکریم و رشید	تعامل با دنیا	روابط دیپلماتیک/ روابط اقتصادی/ اعتبار/ صداقت و انصاف/ تعاون و همکاری/ تنش‌زدایی/ گفتگو و مفاهمه/ مذاکره و تفاهم/ تقویت اعتماد/ اعتماد دوطرفه/ دشمن‌شناسی/ مرزبندی صحیح و صریح با جبهه‌ی دشمن/ مرزهای دینی و عقیدتی/ مرزهای سیاسی/ یأس دشمن/ تعامل صحیح، معقول و منطقی/ منفعت/	۱۲۶۳۳۵ ۳۶/۵

فراوانی	درصد	فراوانی	کلمات	مقوله	بعد
			ضرر/ عمق استراتژیک نظام/ عزت حکمت مصلحت/ منطق سیاسی و حرف سیاسی/ دیپلماسی انقلاب/ دیپلماسی عمومی/ حضوری آرامش‌بخش و ضد تشنج/ توکل و اعتماد به خدا/ استقلال رأی/ قدرت بین‌المللی/ قدرت اقتصادی، سیاسی و نفوذ فرهنگی/ قدرت علمی/ اقتدار علمی/ تبادل فرهنگی/ تقوای سیاسی/ نرمش قهرمانانه/ مصالح ملی		
۱۱۱	۲۰/۹۲		دیکتاتوری بین‌المللی آمریکا و صهیونیسم/ صهیونیسم بین‌الملل/ نظام سرمایه‌داری غرب/ نظام سلطه/ شیطان بزرگ/ تروریسم دولتی/ دشمن/ تهدیدات ملی/ جریان تکفیری/ جاهلیت مدرن/ توطئه/ نفوذ دشمن/ حضوری تشنج‌آفرین/ نداشتن حسن نیت/ زورگویی/ شرارت، دخالت، نشناختن حقوق ملت/ اظهارات و رفتارهای خصمانه/ حسن نیت خودشان را اثبات کنند/ نشان بدهند که درصدد زورگویی نیستند/ شرارت، دخالت، زورگویی نباشد/ شناختن حقوق ملت ایران باشد/ آمادگی و حضور مقتدرانه‌ی ارتش در کنار ملت/ تکیه‌ی بر باورهای خودمان و اظهار شجاعت در میدان/ شجاعت علمی/ قدرت بین‌المللی/ استکبارستیزی/ قدرت تحلیل سیاسی/ مشارکت دموکراتیک جهانی/ جنگ نرم/ جنگ اراده‌ها/ خطر بزرگ/ تهاجم فرهنگی/ شبیخون فرهنگی/ سلطه‌پذیری/	مقابله با دیکتاتوری بین‌المللی	
۳۶/۴	۱۵۵/۷۹		اعتماد عمومی/ اعتمادهای مردم/ پیشرفت در اعتمادبه‌نفس ملی/ وحدت کلمه/ کرامت انسان/ قانون‌گرایی/ عدالت و پیشرفت/ عدالت اجتماعی/ شایسته‌سالاری/ توکل و اعتماد به خدا/ احساس رابطه‌ی با خداوند متعال/ اعتماد بین امام و ملت/ همدلی/ اعتماد مردم به نظام اسلامی/	اعتماد اجتماعی	
۹۹/۹۲	۳۱۴/۵۱۱				۹۹

خلاصه مهم‌ترین مقولات امنیت هستی‌شناختی در تحلیل محتوای اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای مدظله‌العالی در جدول شماره ۳ ارائه می‌گردد:

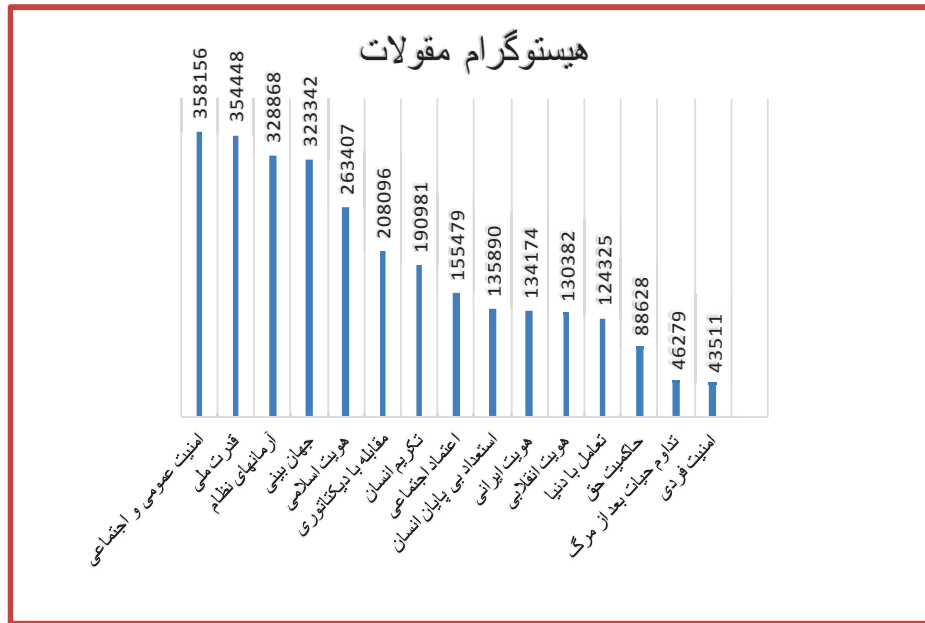
۳۴ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره بیست و هفتم، بهار ۱۳۹۷

جدول ۳. خلاصه مهم‌ترین مقولات امنیت هستی‌شناختی در تحلیل محتوای اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

ردیف	مقوله	فراوانی	درصد فراوانی
۱	امنیت عمومی و اجتماعی	۳۵۸۱۵۶	۱۱/۳۸
۲	قدرت	۳۵۴۴۴۸	۱۱/۲۷
۳	آرمان‌های نظام	۳۲۸۸۶۸	۱۰/۴۵
۴	جهان‌بینی توحیدی	۳۲۳۳۴۲	۱۰/۲۸
۵	هویت اسلامی	۲۶۳۴۰۷	۸/۳۷
۶	عزت ملی	۲۵۸۵۴۵	۸/۲۲
۷	مقابله با دیکتاتوری بین‌المللی	۲۰۸۰۹۶	۶/۶۱
۸	تکریم انسان	۱۹۰۹۸۱	۶/۰۷
۹	اعتماد اجتماعی	۱۵۵۴۷۹	۴/۹۴
۱۰	استعداد بی‌پایان انسان	۱۳۵۸۹۰	۴/۳۲
۱۱	هویت ایرانی	۱۳۴۱۷۴	۴/۲۶
۱۲	هویت انقلابی	۱۳۰۳۸۲	۴/۱۴
۱۳	تعامل با دنیا	۱۲۴۳۲۵	۳/۹۵
۱۴	حاکمیت حق	۸۸۶۲۸	۲/۸۱
۱۵	تداوم حیات بعد از مرگ	۴۶۲۷۹	۱/۴۷
۱۶	امنیت فردی	۴۳۵۱۱	۱/۳۸

همچنین هیستوگرام مقولات مندرج در تحلیل محتوای گفتمان الهی حضرت امام خامنه‌ای مدظله‌العالی در نمودار شماره ۱ ارائه می‌گردد:

نمودار ۱. هیستوگرام مقولات مندرج در تحلیل محتوای گفت‌وگوهای حضرت امام خامنه‌ای مدظله‌العالی

تحلیل داده‌ها:

نظام‌های سیاسی در گذر زمان مبتنی بر مبانی هستی‌شناسی خود در عمل، به قواعد خاصی پایبند می‌شوند که زمینه‌ساز شکل‌گیری روابط و تعارضات بین‌المللی و نظریه‌های متفاوت امنیت ملی است. نظام جمهوری اسلامی مبتنی بر ماهیت هستی‌شناختی خود نمی‌تواند پیرو نظریه‌های امنیتی الحادی و استکباری گردد و بر همین اساس در تقابل با این نظریه‌ها از موجودیت خود دفاع نموده است.

پیشتازی منطقه‌ای در امنیت برای جمهوری اسلامی به‌سادگی به دست نیامده است؛ در این‌باره تدابیر و رویکردهای فکری ولایت‌فقیه و عمل مردم، نهادها و سازمان‌های نظام به آن‌ها طی سال‌های ناامن بعد از انقلاب بهترین رهنمودهای راهبردی در جهت تحکیم و پیشرفت امنیت را رقم زده است. در این میان امنیت هستی‌شناختی به لحاظ مبنایی اساس اندیشه سیاسی قرار داشته و از جایگاه برتری برخوردار است. برای درک ماهیت امنیت هستی‌شناختی و تحکیم و پیشرفت در برخورد با تهدیدات آن، مهم‌ترین محورها و موضوعات تأمین امنیت هستی‌شناسی عبارت‌اند از:

۱. تأکید بر جهان بینی توحیدی و پیاده کردن آن در افعال فردی و اجتماعی که نتیجه نهائی آن

۳۶ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره بیست و هفتم، بهار ۱۳۹۷ ♦

تأمین امنیت و پیشرفت جمهوری اسلامی ایران است. ناامنی، عقب‌افتادگی و انحطاط جامعه اسلامی به علت، محدود شدن خداپرستی و توحید است. اصل توحید، محور هستی‌شناسی را تشکیل می‌دهد. خدا آفریننده و مالک جهان هستی و همه عوالم وجود و انسان است و امنیت در سایه‌ی اسلام و توحید و احکام نورانی و مقدس اسلام، هدف قرار گرفته است.

۲. در این اندیشه اصل توحید، محور هستی‌شناسی را تشکیل می‌دهد و توحید، ریشه و اصل همه اعتقادات در تمام ابعاد معرفت و اندیشه است و به عبارت دیگر هستی دارای مبدأ و معاد بوده و هدف‌دار است.

۳. در نگرش توحیدی، نقش ایمان در ایجاد سکینه و آرامش در مقابل ترس بسیار مهم است. در جریان تلاش دشمن و جریان‌های ضد امنیت ملت و ایجاد تلاطم روحی و اجتماعی، اضطراب و دلهره؛ مؤمنان کسانی هستند که «فزادهم ایمانا»؛ ایمانشان بیشتر می‌شود و در مواجهه با تلاطم دشمن، آرامش دارند و مرعوب نمی‌شوند. «سکینه» ناشی از اعتماد و حسن ظن به خداست. «این سکینه وقتی که بر دل انسان‌ها نازل می‌شود، ایمان انسان زیاد می‌شود. بعد می‌فرماید: «و لَّهْ جَنُودَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ». از چه می‌ترسید؟ سپاه زمین و آسمان مال خداست. باخدا باش، این سپاه زمین و آسمان مال شماست؛ در اختیار شماست. این سنت‌های الهی است.

۴. در این رویکرد مهم‌ترین نیاز بشر و عامل سعادت انسان آرامش است «مهم‌ترین چیزی که بشر به آن احتیاج دارد، آرامش است. سعادت انسان در این است که از تلاطم و اضطراب روحی در امان و آرامش روحی داشته باشد و «امان» نتیجه ایمان و عمل به احکام الهی است که بدون جریان هدایت نبوت، امامت و ولایت امکان‌پذیر نیست.

۵. در این اندیشه؛ امنیت از نیازهای اصلی انسان است که فقط به برکت دین خدا تأمین می‌شود و لاغیر. امنیت که جزء آرمان‌های جمهوری اسلامی است و همه‌ی ملت‌ها طالب زندگی سعادت‌مندان و برخوردار از امنیت و آرامش‌اند، جز با کمک فضای معنوی و روح لطیف دینی به هیچ‌وجه برای انسان قابل دسترسی نیست. امنیت از اهداف حیات طیبه‌ی اسلامی، در جهت حرکت به سوی تعالی و فتوح معنوی است و جمهوری اسلامی، امنیت در سایه‌ی اسلام و برخاسته‌ی از اندیشه‌ی اسلامی را دنبال می‌کند. تأمین امنیت به‌عنوان یک نیاز حیاتی و عمومی در جهت تحقق و احیای «حیات طیبه» است که جوامع انسانی با آن فاصله‌دارند؛ و باید به آن برسند.

۶. قرائت امام خامنه‌ای از هستی به‌گونه‌ای است که نه تنها توحید هویت‌بخش رفتار و کنش سیاسی است، بلکه در بسیاری موارد همراه با امداد غیبی خداوند است.

۷. «باید ابعاد دشمن و ابعاد دشمنی را بدانیم تا بتوانیم بر او فائق بیاییم. البته ما مدد الهی داریم، کمک غیبی داریم بدون شک؛ این را انسان دارد مشاهده می‌کند؛ لکن ما مادامی که هوشیارانه، آگاهانه در میدان نباشیم، تدبیر لازم را به کار نبریم، کمک الهی به سراغ ما نخواهد آمد».

۸. صحنه‌ی زندگی اجتماعی سیاسی انسان بایستی هم‌میدان عبودیت الهی و هم افشا و زدودن طواغیت باشد. در این رویکرد؛ بشر نمی‌تواند در سایه‌ی بی‌عدالتی و رفتار ظالمانه و تجاوز و تعرض و اتکای به قلدری و زور زندگی کند. ساختار زندگی اجتماعی بر ارزش‌های الهی بنا شده است و رابطه مستقیم بین تزکیه‌ی اخلاقی با امنیت در محیط زندگی اجتماعی وجود دارد.

۹. اسلام برای جامعه اسلامی قدرت، صلابت، تمکن مادی و معنوی، آزادی حقیقی از قید همه اسارت‌هایی که بشر را اسیر می‌کند و مبتلا می‌کند، خواسته تا جامعه اسلامی بتواند دنیا را نجات بدهد. بنابراین تصویر آرمانی یک جامعه برای یک ملت زنده، بیدار و باهوش، جامعه‌ای است که در او معنویت، عدالت، عزت و قدرت، ثروت و رفاه باشد. اگر بخواهیم این مجموعه باهم باشد، بدون معنویت ممکن نیست، بدون آرمان معنوی ممکن نیست، بدون اخلاق ممکن نیست، بدون در نظر گرفتن خدا ممکن نیست، بدون مجاهدت فی سبیل الله ممکن نیست.

۱۰. برای تأمین امنیت، لازم است که از طرف حاکمیت، اعمال قدرت شود. حکومت اسلامی که مظهر قدرت الهی و قدرت مردم در جامعه است، باید با اقتدار، این خواسته‌ی عمومی انسان‌ها را تأمین کند.

۱۱. هویت جمهوری اسلامی، با شاخصه‌های اسلامی، ایرانی و انقلابی در رأس امنیت ملی قرار دارد. اسلام و انقلاب اسلامی ایران، اصلی‌ترین عنصر محوری در تعریف و ایجاد احساس هویت ملی است و بقیه عناصر در قالب اسلام و عملکرد انقلابی ملت ایران معنا می‌دهند و عناصر ملیت و قومیت مانند زبان، نژاد، آداب، رنگ پوست، استعدادهای متنوع، جغرافیا اصالت مستمر ندارند و آنچه باعث قوام و پایداری هویت است، آرمان‌های الهی است که آرزوی مشترک انسان‌ها و جوامع است. هویت ملی با «فرهنگ» شکل می‌گیرد و هویت هر ملتی، فرهنگ اوست. بر این مبنا هویت ایرانی نشأت‌گرفته‌ی از هویت اسلامی است و خطی که امام برای انقلاب ترسیم کردند، خط عظمت اسلام و مسلمین و دفاع از محرومان و مستضعفان در سراسر عالم که ایمان، محبت و عشق مردم به اسلام را برانگیخته و آن‌ها را در این راه، به فداکاری‌های اعجاب‌انگیز و بی‌نظیر واداشته است.

۳۸ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره بیست و هفتم، بهار ۱۳۹۷ ♦

۱۲. در این راستا امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) معتقدند، ساخت حقیقی به‌عنوان روح جمهوری اسلامی و جنبه اصلی هویتی آن است که در صورت خدشه وارد شدن به آن امنیت هستی شناختی انقلاب اسلامی تضعیف و دچار مخاطرات جدی خواهد شد. در این رویکرد استکبارستیزی و نفی سلطه‌پذیری، نفی تحقیر ملت به‌وسیله قدرت‌های سیاسی دنیا، مردود و دفاع از مظلومان جهان مهم‌ترین آرمان‌های انقلاب اسلامی است که در قوام ساخت حقیقی آن نقش‌آفرین است و هرگونه تضعیف و از بین بردن عینیت این آرمان‌ها باعث می‌گردد امنیت هویتی و هستی شناختی انقلاب اسلامی به خطر افتد.

۱۳. ساخت درونی نظام، راهبردی است برای قوام و دوام هویت حقیقی، عزت و سرافرازی کشور مبتنی بر ظرفیت‌های درونی بدون وابستگی به دیگران؛ که چیستی آن ناظر بر تحقق آرمان‌های جمهوری اسلامی؛ مانند عدالت، کرامت انسان، حفظ ارزش‌ها، سعی برای ایجاد برادری و برابری، اخلاق و ایستادگی در مقابل نفوذ دشمن است؛ مجموعه‌ای از شاخص‌های به‌هم‌پیوسته که برآیند هم‌افزای آن‌ها می‌تواند «اقتدارملی» را تحقق بخشد. در این رویکرد مفهوم «عزت» منطبق با ساخت درونی قرارداد، «عزت یعنی چه؟ عزت به معنای ساخت مستحکم درونی یک فرد یا یک جامعه است که او را در مقابله با دشمن، در مقابله با موانع، دارای اقتدار می‌کند و بر چالش‌ها غلبه می‌بخشد.

۱۴. قدرت به‌عنوان یک صفت الهی و مقدس، از اصول اعتقادی اسلام است و قدرتمند بودن برای تحکیم و توسعه امنیت، معنویت و عدالت یک ارزش است و «قدرت ملی - قدرت خدا و قدرت ایمان مردم است. «قدرت ملی این است که انسان‌هایی در این کشور، در میان این ملت باشند که اراده ایستادگی و حرکت به سمت هدف‌های عالی را داشته باشند؛ از خطر ترسند.»

۱۵. در رویکرد امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مهم‌ترین موضوع امنیت ملی، اعتماد مردم به‌نظام است و از طرفی اعتماد به دشمن با منظومه امنیت ملی و نظام سازگاری ندارد، احساس وجود یا فقدان امنیت و نیز کم و کیف آن بستگی به دید و نظر مردم و رهبران کشور دارد و بر این اساس، چنین احساسی یک امر ذهنی و روانی است که ممکن است در شرایط گوناگون و نسبت به جوامع و تهدیدات گوناگون، متغیر باشد.

روایی:

روایی این تحقیق با توجه به نوع آن که نوع کیفی است از نوع محتوایی - صوری است و توسط ده نفر از استادان مورد تأیید قرار گرفته است.

پایایی تحقیق:

از طریق فرمول هولستی برحسب درصد توافق به شرح زیر محاسبه شد:
 $PAO = 2A / (nA + nB)$ در این فرمول PAO به معنی درصد توافق مشاهده‌شده، A تعداد توافق‌های بین دو کدگذار و nA و nB به ترتیب تعداد واحدهای کدگذاری شده از سوی کدگذاران A و B است. این رقم از صفر (هیچ توافق) تا یک (توافق کامل) متغیر است (محمدی مهر، ۱۳۸۷: ۱۵۵). نظر به اینکه بر اساس فرمول محاسبه‌شده عدد ۰/۹ به دست آمده است و عدد مذکور بیش از ۰/۷ است بنابراین نتیجه حاصله از پایایی لازم برخوردار است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در این پژوهش با اجرای مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس روش نظریه مبنایی، محقق در پی پاسخ به سؤال اصلی تحقیق و ارائه ماهیت امنیت هستی‌شناختی است که بر اساس یافته‌های تحقیق، به سؤالات اصلی و فرعی این پژوهش پاسخ داده می‌شود.
سؤال فرعی اول: مهم‌ترین عوامل امنیت هستی‌شناختی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای مدظله‌العالی کدام‌اند؟

وقوع انقلاب اسلامی ایران به‌عنوان یک واقعه جهانی و فرا منطقه‌ای مهم‌ترین عاملی بوده است که در هستی‌شناختی امنیت بین‌الملل نقش داشته است و به نحو فراگیر، مستقیم و غیرمستقیم در امنیت کشورها مؤثر بوده و این مهم همچنان تداوم دارد. در نظام جمهوری اسلامی ایران مهم‌ترین عوامل مؤثر بر امنیت هستی‌شناسی عبارت‌اند از: جهان‌بینی توحیدی، امنیت عمومی و اجتماعی، ساخت درونی قدرت ملی، آرمان‌های نظام، هویت اسلامی و انقلابی، عزت ملی، مقابله با دیکتاتوری بین‌المللی. هر یک از این عوامل اثرگذار در امنیت هستی‌شناختی دارای وجوه ایجابی و سلبی می‌باشند که عوامل ایجابی سبب ایجاد و پایداری امنیت هستی‌شناختی و عوامل سلبی باعث ناپایداری و تضعیف امنیت هستی‌شناختی نظام اسلامی می‌شوند. این عوامل بلا واسطه و به‌طور مستقیم در امنیت هستی‌شناختی اثرگذار می‌باشند.

سؤال فرعی دوم: اهم محورها، مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌های امنیت هستی‌شناختی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام‌اند؟

یافته‌های این پژوهش بر اساس روش تجزیه و تحلیل نظریه مبنایی مورد تجزیه و تحلیل واقع و بر اساس نتایج تجزیه و تحلیل، اهم مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌های امنیت هستی‌شناختی استخراج و در جدول زیر ارائه می‌شود.

۴۰ فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره بیست و هفتم، بهار ۱۳۹۷ —————*

به منظور تحلیل گفتمان، از الگوی سه سطحی تحلیل گفتمان فر کلاف شامل؛ توصیف، تفسیر و تبیین استفاده شده است (آقا گل زاده، ۱۳۸۵: ۱۲۸).

جدول شماره ۴: اهم مؤلفه های امنیت هستی شناسی در تحلیل گفتمان حضرت امام خامنه ای مدظله العالی

محورهای مورد بررسی بر اساس تحلیل گفتمان		
مؤلفه	ابعاد مورد بررسی	ردیف
جهانبینی توحیدی	مبانی امنیت هستی شناسختی	۱
تکریم انسان		
تداوم حیات بعد از مرگ		
استعداد بی پایان انسان		
حاکمیت حق		
امنیت فردی	امنیت فرد و جامعه	۲
امنیت عمومی / اجتماعی		
هویت اسلامی	هویت جمهوری اسلامی	۳
هویت ایرانی		
هویت انقلابی		
آرمان های نظام	ساخت درونی نظام	۴
عزت ملی		
قدرت ملی		
اعتماد اجتماعی	تحکیم و توسعه اعتماد و تعامل	۵
روابط متقابل		
مقابله با دیکتاتوری بین المللی		
اسلام زدایی / انقطاع از دین و معنویت / ویرانی از درون / ویرانی اخلاقی و ایمانی /	عوامل سلب هویت	۶
نداشتن اتحاد کلمه بر محور اسلام		
نداشتن احساس وجود		
عصبیت های کور دینی و مذهبی / رواج تروریسم و جریان های افراط گر		
فضای یأس آلود / فریبنده های گوناگون مادی		
مرکز استکبار: نفوذ سیاسی و فرهنگی / تهاجم و شبیخون فرهنگی،		

محورهای مورد بررسی بر اساس تحلیل گفتمان				
ردیف	ابعاد مورد بررسی	مؤلفه		
		نبودن استقلال: وابسته شدن/ وابسته کردن اقتصاد/ تقلیدی کردن علم/ / زبان ملی را معشوش کردن		
		اشغال شهر توسط دشمن/ زیر سؤال بردن دفاع در برابر تهاجم/ تسلط یک قدرت بر کشور		
		جریان‌های غرب‌زده/ بی‌ثباتی‌های سیاسی		
۷	حفظ و تعالی هویت	تحکیم راه امام و انقلاب و فداکاری و تلاش و کوشش شبانه‌روزی علم، عقل، ایمان و عزم راسخ ملی عزم ملی / جهاد اسلامی/ اعتقاد به قدرت پشتیبان الهی و اتکال به خدا / امید به وعده‌ی الهی نصرت، پشتیبانی مردم از نظام اسلامی/ بسیج و به صحنه آمدن در میدان چالش‌های حیاتی و اساسی		
		اتحاد کلمه بر محور اسلام/ اتحاد ملی		
		اقتصاد دانش‌پایه/ کار علمی جهادی		
		ایستادن در مقابل زیاده‌خواهی‌های امریکا و مستکبران / دفاع از مظلوم/ پاسداری از هویت ملی و دینی/ غیرت ملی/ فداکاری		
		احساس مسئولیت/ حرکت به سمت عدالت، اخلاق، استقلال/ پاسخگویی مسئولان		
		حفظ خاطرات و نشر ارزش‌های دوران دفاع مقدس/ احساس دلیری و نترسیدن از دشمن/		
		۸	آثار و کارکردهای هویت	بازگشت جهاد اسلامی به جایگاه ارزشی رفیع خود/ شهادت‌طلبی و گذشت بیداری و عزت مسلمانان/ احساس شخصیت/ احساس استقلال/ عدالت‌خواهی
				هویت عامل خائف شدن دشمن/ احساس هویت اسلامی خطر بزرگ استکبار/
				گرایش فطرت‌های پاک به اسلام مبارز/ تقویت احساس مسلمانی در باطن مسلمین/ احساس سنگینی بار سلطه‌ی مستکبران
				امنیت و رفاه و پیشرفت علمی و اقتدار بین‌المللی

محورهای مورد بررسی بر اساس تحلیل گفتمان		
مؤلفه	ابعاد مورد بررسی	ردیف
ترمیم خلأهای مادی و معنوی / شوکت، عزت و نشاط بیشتر تفکر و هویت اسلامی		
وصول به حیات طیبه و اصلاح امور دین و دنیای مردم و سعادت آنان / تحقق آرمان‌های نظام اسلامی / تأمین منافع ملی / تحکیم و توسعه قدرت ملی / تأمین امنیت / حفظ سرمایه‌ی ملی / تداوم عزت ملی و اقتدار بین‌المللی / مردم‌سالاری دینی / قوام و دوام هویت حقیقی	اهداف ساخت درونی	۹
حفظ استقلال کشور / پیشرفت / رفاه و سیادت سیاسی و برتری نظامی / عزت ملی و مرجعیت علمی / توسعه عدالت		
حفظ ارزش‌های والای ماندگار در طول تاریخ / الگوی موفق / بزرگ‌ترین بازدارنده /		
تربیت نیروی انسانی / آرامش روانی		
علاج مقابله‌ی با دشمنی و تهدیدها / مخالفت جدی با نظام سلطه / دفاع صریح، قاطع و واقعی از مظلوم / مقاومت علیه اهداف استکبار / جلوگیری از تجاوز بی‌رحمانه		

ارائه ماهیت امنیت هستی‌شناختی جمهوری اسلامی ایران

سؤال اصلی: امنیت هستی‌شناختی در اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) چیست؟
به‌منظور ارائه ماهیت امنیت هستی‌شناختی، بر اساس الگوی کدگذاری بصری در روش نظریه‌مبنایی اقدام (دانائی فرد و امامی، ۱۳۸۶: ۸۷) و شکل مفهومی محورهای مذکور به‌صورت مصداقی، تعاملی و فرایندی ارائه‌شده است.

ماهیت امنیت هستی‌شناختی به‌عنوان مبنای امنیت ملی، ترکیبی مؤثر و هم‌افزا از وجوه جهان‌بینی توحیدی و باورهای اسلامی و عمل انقلابی است که متولی آن نهادها، سازمان‌ها و مردم هستند و تمام آحاد جامعه را دربر می‌گیرد. در شکل ارائه‌شده، گفتمان امام خامنه‌ای مدظله‌العالی به‌عنوان مهم‌ترین شرط علی تأمین امنیت هستی‌شناختی محسوب می‌گردد. در کنار این عامل، متغیرهای دیگری همچون ساخت درونی قدرت بر محور بصیرت دینی، معنویت و عزت، حرکت به جلو در عرصه فرهنگی و صدور انقلاب اسلامی و کارآمدی نظام سیاسی در ایجاد احساس امنیت

تحلیل امنیت هستی‌شناختی در اندیشه سیاسی فرمانده معظم کل قوا ♦ ۴۳

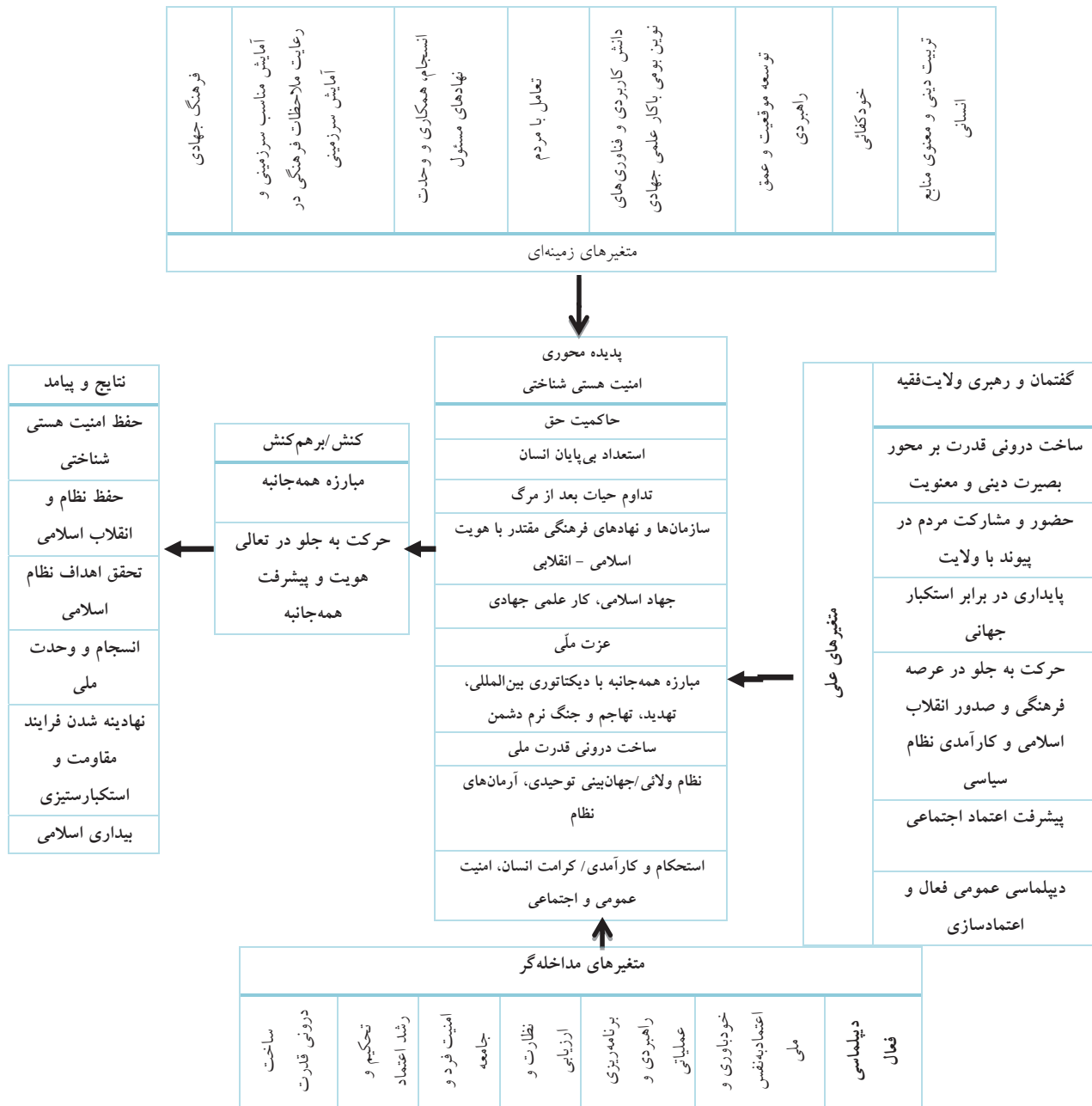
از یک طرف و حضور و مشارکت مردم در پیوند با ولایت و پایداری در برابر استکبار جهانی با پیشرفت اعتماد اجتماعی و دیپلماسی عمومی فعال در پیشرفت رابطه، اعتمادسازی و تعامل دوطرفه بین‌المللی جزء متغیرها و شرایط علی تأمین امنیت هستی‌شناختی نظام محسوب می‌گردند. در واقع امنیت هستی‌شناختی از یک سو با متغیر هویت و معنویت ارتباط دارد و از سوی دیگر با خنثی‌سازی و تقلیل تهدیدات نظام استکبار - که در نتیجه به حفظ امنیت هستی‌شناختی به‌عنوان پیامد ختم می‌گردد.

شرایط محوری که به‌عنوان مقوله‌های محوری موجب تأمین امنیت هستی‌شناختی می‌شوند عبارت‌اند از: نهادهای فرهنگی مقتدر که با هویت انقلابی در برترین سطح از امنیت هستی‌شناختی قرار دارند، جهان‌بینی توحیدی، امنیت عمومی و اجتماعی، ساخت درونی قدرت ملی، آرمان‌های نظام، هویت اسلامی و انقلابی، عزت ملی، مقابله با دیکتاتوری بین‌المللی و تهدید و تهاجم جنگ نرم دشمن. مقولات محوری امنیت هستی‌شناختی بر اساس متغیرهای علی، منجر به کار علمی جهادی و مبارزه همه‌جانبه خواهد شد.

دودسته متغیر دیگر تحت عنوان متغیرهای زمینه‌ای و مداخله‌گر بر خروجی مقوله محوری (کنش/ برهم‌کنش) تأثیرگذار هستند. متغیرهای زمینه‌ای شامل؛ فرهنگ جهادی، آمایش مناسب سرزمینی و رعایت ملاحظات فرهنگی، وجود انسجام و وحدت و همکاری بین نهادها و سازمان‌های مسئول، تعامل متقابل بسیج مردمی و سازمان‌های مسئول، کسب دانش کاربردی و فناوری‌های بومی با کار علمی جهادی، بهره‌مندی از موقعیت راهبردی و توسعه عمق راهبردی نظام، خودکفائی، تربیت دینی و معنوی منابع انسانی هستند.

همچنین متغیرهای مداخله‌گر شامل؛ ساخت درونی قدرت (مانند، حضور مردم در صحنه، پیشرفت علمی ایران، عزت ملی، تأمین امنیت، دولت اسلامی، راه و خط امام (ره)، تأمین منافع ملی، اعتماد مردم به نظام، آرمان‌خواهی، عزم ملی، اقتصاد مقاومتی، اقتدار ملی، اتحاد ملی و انسجام اسلامی و ظرفیت درون‌زا)، دیپلماسی فعال، خودباوری و اعتماد به نفس ملی، برنامه‌ریزی راهبردی و عملیاتی و نظارت و ارزیابی عملکرد است.

همچنین سایر مقوله‌ها بیشترین تمرکز را بر مبانی هستی‌شناسی، هویت نظام جمهوری اسلامی، امنیت فرد و جامعه و تحکیم و رشد اعتماد دارند. نتایج و پیامد تحکیم و توسعه امنیت هستی‌شناختی، حفظ امنیت ملی، حفظ نظام و انقلاب اسلامی و تحقق اهداف نظام اسلامی خواهد بود.

شکل شماره ۴: ماهیت امنیت هستی شناختی بر اساس کدگذاری بصری در نظریه مبنایی

تحلیل کیفی امنیت هستی‌شناختی

در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) امنیت بخشی از سیاست و متأثر از نگاه توحیدی و انسان‌شناسانه است. رویکرد خردمندانه، اصولی و واقع‌بینانه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نسبت به هویت و ماهیت انسان، جامعه و نظام بین‌الملل منجر به اتخاذ اصول، اهداف و سیاست‌های امنیتی تعاملی، سازنده، فراگیر و در تعارض با هستی‌شناسی دیکتاتوری بین‌المللی گردیده است. در این رویکرد امنیت هستی‌شناسی موضوعی بنیادین و اساسی قلمداد می‌گردد که ابعاد و مقوله‌های مختلف امنیت فرد و جامعه را شامل می‌شود؛ هسته مرکزی و شروع امنیت در پرتو ایمان، تعقل، علم و عزم راسخ، با سکینه و آرامش درونی انسان آغاز می‌گردد و در ادامه جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد، در این اندیشه همه ابعاد امنیت در پیوند با یکدیگر قرار دارند و تعریف و هدف قدرت در ساخت درونی متمرکز بر عقلانیت، باورها و استعدادهایی است که در وجود انسان‌ها قرار دارد و می‌خواهند این قدرت را در خدمت به انسانیت و انسان‌ها و خدمت به ارزش‌های بشری از موضع قوی، بکار بیندازند و در راستای مصونیت‌سازی، بازدارندگی، تحقق آرمان‌های جمهوری اسلامی، اقتدار ملی، قوام و دوام هویت حقیقی، پیشرفت و وصول به حیات طیبه و اصلاح امور دین و دنیای مردم و سعادت آنان حرکت نمایند.

مانع و مسئله اساسی در این مسیر، درد و رنج ناامنی حاصل از اندیشه سیاسی استکبار جهانی به مرکزیت آمریکا در دنیای کنونی است که باعث دیکتاتوری بین‌المللی گردیده است. آمریکا با هویتی مداخله‌گر، سلطه‌طلب و استکباری، غیرقابل‌اعتماد، خودبرتربین، غیرمنطقی و عهدشکن، سخت در پنجه‌ی تصرف و اقتدار شبکه‌ی صهیونیسم بین‌المللی - که همواره در مسیر تخاصم علیه جمهوری اسلامی حرکت کرده است و در گذر زمان هویت خود را تغییر نداده؛ دارای ماهیتی ضد اسلامی است و هویت خود را در توطئه و براندازی نظام جمهوری اسلامی و ناامن کردن جهان دنبال می‌کند؛ چراکه هستی‌شناسی و هویت جمهوری اسلامی ایران، از تعبیر اساسی و محوری فلسفه سیاسی در قلمرو مکتب حیات‌بخش اسلام ناب محمدی (ص) و آموزه‌های دینی توصیف، تفسیر و تحلیل می‌شود و مجموعه مفاهیمی همچون جهان‌بینی توحیدی، کرامت انسان، تداوم حیات بعد از مرگ، استعداد بی‌پایان انسان، حاکمیت حق، امامت و ولایت، جهاد اسلامی، استکبارستیزی و مانند آن در پیدایی مؤلفه‌های امنیت هستی‌شناختی و استقرار پایدار آن سهم‌اند. در امنیت هستی‌شناختی، تهدیدات و اقداماتی مانند تهاجم فرهنگی، جنگ نرم، عملیات پنهان و

۴۶ ♦ فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره بیست و هفتم، بهار ۱۳۹۷ ♦

تلاش دشمن برای نفوذ، بیانگر اهمیت اندیشه‌ای است که با پیروزی انقلاب اسلامی و استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران تولید شده و از جمله مهم‌ترین نتایج آن: انسجام و وحدت ملی، نهادینه شدن فرایند مقاومت و استکبارستیزی و شکل‌گیری بیداری اسلامی، روحیه مبارزه و فداکاری در عرصه امنیت هستی‌شناختی است. در این رویکرد شکل‌گیری روند تکاملی امنیت هستی‌شناختی متأثر از پیروزی انقلاب اسلامی و اندیشه حضرت امام خمینی (ره) و متعاقباً اندیشه سیاسی امام خاмене‌ای (مدظله‌العالی) است که در عرصه عمل شکاف‌های اجرایی آن بایستی به حداقل برسد.

در این دوران ولایت‌فقیه، علمای اسلام، نخبگان و اندیشمندان و مجاهدان راه خدا در عرصه‌های امنیت هستی‌شناختی متناسب با مختصات شرایط زمان و مکان، مبارزه‌ی بسیار پُرنرج، پُرتلاش و پُرمحتوا داشته‌اند و بر آن هستند تا به نحو فراگیر پایه‌های آن را در جامعه مستحکم و از تهدیدات مصون دارند. در این رویکرد مبتنی بر آرمان‌های حضرت امام خمینی (ره) و ارزش‌های انقلاب اسلامی، استکبارستیزی، روحیه جهادی و سلحشوری در بسیج مردمی و مبارزه در همه عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، علم و فناوری و دفاعی - امنیتی دنبال شده و در ساخت درونی قدرت و انسجام ملی نقش برتر داشته است. در این اندیشه، امنیت هستی‌شناختی با ساخت درونی قدرت بر محور بصیرت دینی و معنویت، حرکت به جلو در عرصه فرهنگی و صدور انقلاب اسلامی و کارآمدی نظام سیاسی در ایجاد احساس امنیت از یک‌طرف و حضور و مشارکت مردم در پیوند با ولایت و پایداری در برابر استکبار جهانی و توجه به ملت‌های مستضعف و تأمین امنیت آن‌ها همراه با پیشرفت اعتماد اجتماعی و دیپلماسی عمومی فعال در پیشرفت روابط، اعتمادسازی و تعامل بین‌المللی به فضل الهی تحکیم و پایدار می‌گردد.

درنهایت می‌توان نتیجه گرفت، قصور و تقصیر و تخطی از مؤلفه‌های امنیت هستی‌شناختی ارتباط معناداری با احساس ناامنی دارد و باعث تشویش و اضطراب وجودی می‌گردد. این مؤلفه‌ها بخشی از الگوی راهبردی تأمین امنیت ملی محسوب می‌شود و بر اساس ضرورت و لزوم الگوی مذکور تداوم مطالعات راهبردی و از جمله امنیت هستی‌شناختی و ارتقای نظریه‌پردازی در حوزه امنیت از طریق پژوهش و ارائه ایده‌های نو مورد تأکید قرار می‌گیرد.

منابع و مأخذ:

الف) منابع فارسی

- مجموعه بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) قابل دسترسی در نرم‌افزار حدیث ولایت.
- آقا گل‌زاده، فردوس (۱۳۸۵). تحلیل گفتمان انتقادی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- دهقانی فیروزآبادی، جلال (۱۳۸۸). «امنیت هستی‌شناختی و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران»، فصل‌نامه بین‌المللی روابط خارجی. سال اول. شماره اول.
- علی‌احمدی، علیرضا؛ غفاریان، وفا (۱۳۸۲). «اصول شناخت و روش تحقیق»، فصلنامه علوم انسانی، دانشگاه الزهراء، شماره‌های ۴۷-۴۶.
- قادری، سید علی (۱۳۷۵). «امام خمینی در پنج حوزه معرفت سیاسی»، ارائه‌شده در مجموعه مقالات انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، ج ۱، تهران.
- قهرمان‌پور، رحمان (۱۳۸۹). کالبدشکافی مسئله هویت در خاورمیانه، جلد سوم، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- گل محمدی، احمد (۱۳۸۶). جهانی‌شدن، فرهنگ، هویت، چاپ سوم، تهران: نشر نی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸). پیامدهای مدرنیته، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
- مطهری، مرتضی (۱۳۶۲). مقدمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی، تهران: صدرا.
- منوچهری، عباس (۱۳۹۴). «اندیشه سیاسی به‌مثابه دانشی میان‌رشته‌ای»، فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، دوره ۷، شماره ۲.
- هولستی، هـ (۱۳۷۳). تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی، ترجمه نادر سالارزاده امیری، تهران: انتشارات علامه طباطبایی.
- فوزی تویسرکانی، یحیی (۱۳۸۴). اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)، قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.

ب) منابع انگلیسی

- Anthony Gidens, 1991, (Modernity and self-Identity: self and society in the late Modern Age, Cambridge: Polity).
- Erick Erikson, Chidhood and Society, New York: Norton, 1950.
- Mitzen, Jennifer (2006); "Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma", European Journal of International Relations, Vol. 12, No. 3: 341370.
- Mizin. Victor (2004). "The Russia- Iran nuclear connection and u.s policy option". Volum 8. No. 1 March 2004.
- Sigel, R. (ed.) (1984), Political Learning in Adulthood, Chicago: University

